

Bilaga 11

Män, demografi och geografi

Innehåll

1	Introduktion	4
2	Det föds 6 procent fler pojkar än flickor	4
3	Dödsrisken för spädbarnspojkar har minskat kraftigare än den för flickor	5
4	Män lever 3,6 år kortare än kvinnor och skillnaden minskar	6
5	Män lever 1 hälsosamt år mer än kvinnor	9
6	Dödsorsakerna olyckor, självmord och alkoholrelaterade sjukdomar är vanligare bland män än kvinnor	11
7	Män svarar för 70 procent av självmorden	12
8	Män med högre utbildning lever 5 år längre	15
9	Det skiljer 9 levnadsår mellan män beroende på var mannen bor	17
10	2050 är var fjärde person 65 år eller äldre	19
11	15 procent av männen är utrikes födda	20
12	2016 utgör männen den större andelen av befolkningen	21
13	Yngre män är i högre grad än yngre kvinnor ensamstående	23
14	Äldre män är gifta i högre grad än äldre kvinnor	24
15	Män är 2,5 år äldre än kvinnor vid första barnets födelse	25
16	Män är barnlösa i högre grad än kvinnor	27
17	Män är i lägre grad än kvinnor ensamstående med barn	27
18	Färre män än kvinnor i samkönade äktenskap	28
19	Barn och separationer	28
20	Unga män bor kvar i föräldrahemmet i betydligt högre utsträckning än unga kvinnor	29

21	I glesbygd råder ett överskott av män	31
22	Män flyttar mellan kommuner i mindre grad än kvinnor.....	37
23	I mindre tätbefolkade områden, där män dominerar, är befolkningen relativt sett äldre	44
24	Män har lägre utbildningsnivå än kvinnor, särskilt markant i mindre tätbefolkade områden	46
25	Jämställdheten bedöms av boende i storstad ha kommit längre jämfört med boende i glesbygd.....	53
26	Summering och reflektioner.....	53
	Referenser.....	56

1 Introduktion

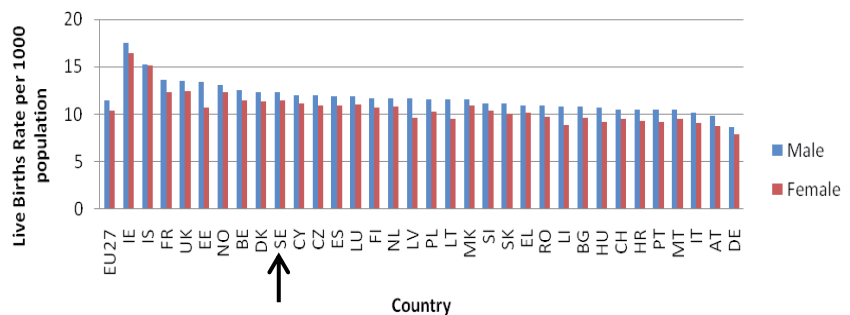
Denna rapport innehåller i huvudsak fakta, till största delen i statistisk form, om demografi och geografi. Den innehåller också vissa analyser. Rapporten fokuserar på frågor som har särskild bäring när det gäller jämställdhet och mäns och kvinnors livssituation.

2 Det föds 6 procent fler pojkar än flickor

År 2012 var antalet levande födda pojkar 58 000 och antalet flickor 55 000. Skillnaden mer exakt var 5,7 procent. Motsvarande siffror 2007 var 55 000 respektive 52 000. För 2002 var siffrorna 49 000 respektive 47 000.¹ Förhållandet att det föds fler pojkar än flickor har gällt åtminstone sedan Sverige började med befolkningsstatistik 1749.

I EU-27 är relationerna ungefär desamma, 2010 föddes 5,4 procent fler pojkar än flickor.² Figur 1 visar hur det såg ut 2008 i EU-27 och ytterligare några länder.

Figur 1 Live births per 1 000 population, by sex and country, 2008

Källa: European Commission 2011 s. 15.

I samtliga länder föddes således fler pojkar än flickor. Sverige låg nära EU-genomsnittet vad gäller såväl pojkar som flickor.

Enligt World Economic Forum låg 2012 Sverige på 93:e plats i världen när det gäller relationen födda flickor respektive pojkar (0,94).

¹ SCB, Hitta statistik, Statistik efter ämne, Befolkning, Befolkningsstatistik, Levande födda och döda 2012 efter börd, kön och moderns ålder.

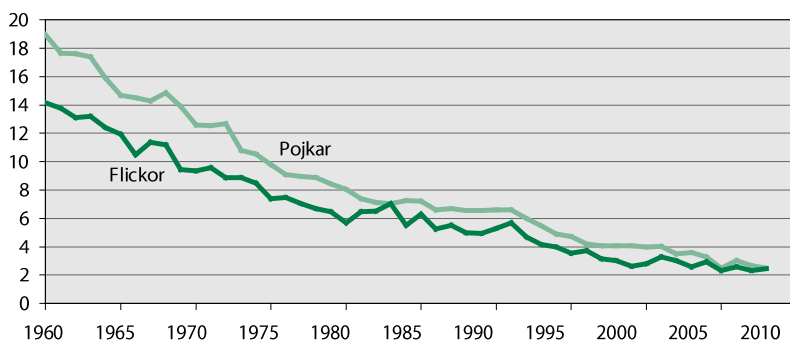
² Eurostat, Population, Data, Main tables, Demography, Demography-National data, Total population and demographic events - annual balance, Number of live births.

Platserna 1, 2 och 3 innehas av Kazakstan (1,06), Barbados (0,99) och Malawi (0,99).³

3 Dödsrisken för spädbarnspojkar har minskat kraftigare än den för flickor

Dödsrisken för spädbarn (0–1 år) har minskat kraftigt, särskilt för pojkar, och skillnaden i dödsrisken mellan könen har minskat (figur 2).

Figur 2 Antalet döda spädbarn per 1 000 levande födda efter kön,

1960–2008

Källa: SCB 2009 s. 29.

2011 dog 2,2 spädbarnspojkar per 1 000 levande födda. För flickor var motsvarande siffra 1,9.^{4 5}

Vi ser alltså att minskningen varit särskilt påtaglig under perioden 1960–1995 för att därefter plana ut något.

De vanligaste orsakerna till att spädbarn dör är perinatal dödlighet (dödlighet i samband med förlossningen på grund av förlossningskomplikationer eller sjukdomstillstånd som är specifika för foster eller nyfödda) och dödlighet på grund av svåra medfödda skador. Plötslig spädbarnsdöd är en jämförelsevis ovanlig dödsorsak.⁶

³ WEF 2012 Appendix D.

⁴ Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut 2013 s. 17 ff.

⁵ SCB BS 2012 visar dock att spädbarnsdödligheten gått upp något – 2,9 för pojkar och 2,3 för flickor,

⁶ Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut 2013 s. 17 f.

4 Män lever 3,6 år kortare än kvinnor och skillnaden minskar

Medellivslängden, eller återstående förväntad medellivslängd som är den fullständiga beteckningen på ”medellivslängd”⁷, är kortare för män än kvinnor (tabell 1).

Tabell 1 Återstående medellivslängd vid födelsen efter kön 2002-2060. Prognos 2030 och 2060

År	Män	Kvinnor	Skillnad
2002	77,7	82,1	4,4
2007	78,9	83,0	4,1
2012	79,9	83,5	3,6 ⁸
2030	83,1	85,9	2,8
2060	86,7	88,8	2,1

Källa: SCB BS samt SCB 2013f.

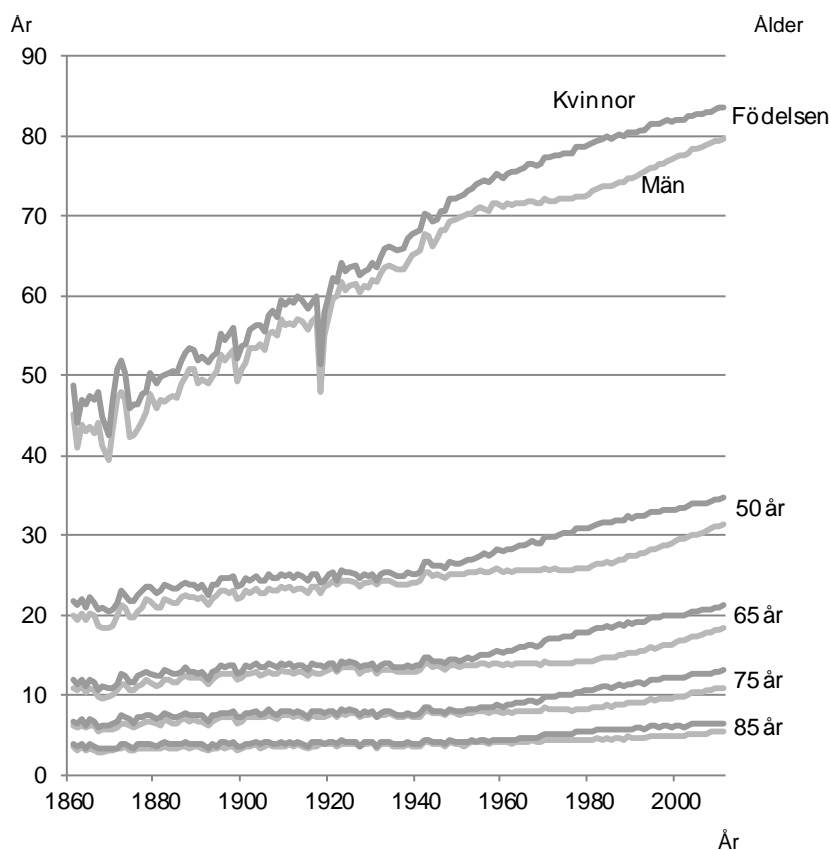
Vi ser alltså en förväntad ökning mellan 2012 och 2060 på 6,8 år för män och 5,3 år för kvinnor. 2060 beräknas således skillnaden i medellivslängd mellan könen nästan ha halverats i förhållande till 2012.

Medellivslängden har ökat kraftigt, för såväl män som kvinnor under de senaste århundradena (figur 3):

⁷ För en diskussion av begreppet och hur medellivslängden räknas fram se SCB 2013c.

⁸ Under 2012 ökade männens medellivslängd med 0,08 år medan kvinnors, för första gången sedan 1999, minskade och det med 0,13 år. Källa: SCB 2013a.

Figur 3 Förväntad återstående medellivslängd vid födelsen och åldrarna 50, 65, 75 och 85 år efter kön 1861–2011

Källa: SCB 2013f s. 112.

Vi ser alltså en remarkabel förändring – nästan en dubblering på 150 år när det gäller förväntad återstående medellivslängd vid födelsen.

Den kraftiga nedgången 1918 förklaras av spanska sjukan som skördade många liv.⁹

60 procent av de pojkar och 65 procent av de flickor som föds idag kommer att finnas kvar i livet vid 90 års ålder. 2060 beräknas mer än hälften av dödsfallen att ske i åldrarna över 90 år. Idag har var 4:e som dör uppnått den åldern. För 50 år sedan gällde var 10:e.¹⁰

⁹ SCB 2012h.

¹⁰ SCB 2013e.

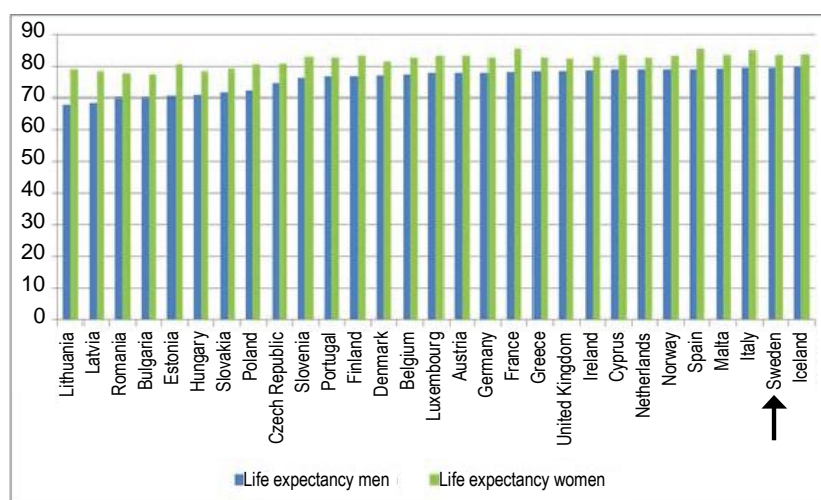
6 procent av pojkarna och 11 procent av flickorna som föds 2013 beräknas bli minst 100 år.¹¹

Vi återkommer längre fram i texten kring orsaker m.m. till detta.

Att män lever kortare tid än kvinnor är ingen typisk svensk företeelse. Detta är förhållandet i alla EU-länder. 2011 var medellivslängden inom EU-27 77,4 år för män och 83,2 år för kvinnor. Således lever svenska män 2,5 år längre än EU-genomsnittet. Inom EU hade endast Italien högre medellivslängd. Svenska kvinnor lever 0,3 år längre än EU-genomsnittet.¹²

Det finns dock en stor variation mellan länderna (figur 4).

Figur 4 Life expectancy in absolute value at birth by gender, 2010

Källa: Eurostat (online data code: hlth_hlye); extracted on March 12th, 2012; own calculations publicerad i European Commission 2012 s. 204.

Det sker således ett närmande mellan mäns och kvinnors förväntade levnadsålder. För Sveriges del gäller alltså att gapet minskat från 4,4 år 2002 till 3,6 år 2012. Motsvarande siffror för EU-27, mätta mellan 2002 och 2011 är 5,8 respektive 6,4 år.¹³

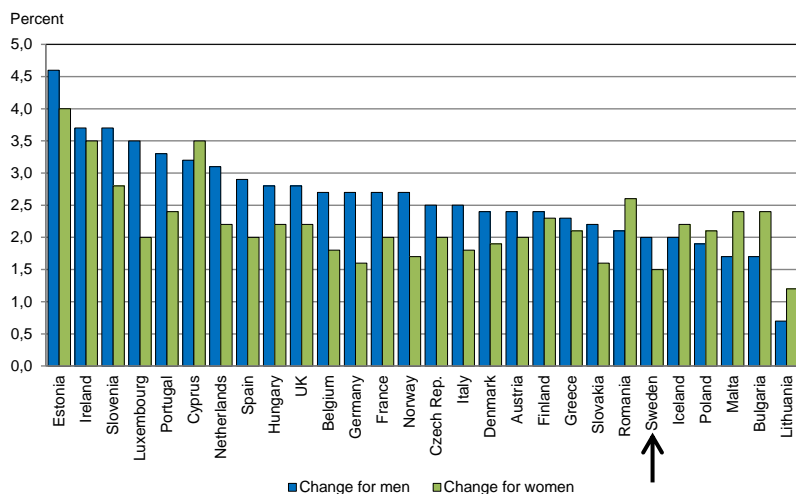
Inom EU är dock mönstret inte entydigt vad gäller förändringar i medellivslängd – här mellan åren 2000 och 2009 (figur 5):

¹¹ SCB 2013f.

¹² Eurostat LE.

¹³ Eurostat, Statistics, Population and social conditions, Population, Data, Main tables, Demography, National Data Mortality, Life expectancy at birth, by sex.

Figur 5 Change in life expectancy by gender between 2000 and 2009

Källa: Eurostat (online data code: hlth_hlye); extracted on 1.Dec 2011; figures UK and Italy: 2008; own calculations. I Scambor et al. 2012 s. 6 samt egen bearbetning.

Vi kan alltså se att förändringen i Sverige är liten jämfört med många andra länder i Europa. En anledning kan vara att vi i Sverige och bl.a. andra nordiska länder sedan länge har god hälsa. Värt att notera är f.ö. de remarkabla skillnaderna mellan de geografiskt närliggande länderna Estland och Litauen.

5 Män lever 1 hälsosamt år mer än kvinnor

Medellivslängden är bl.a. kopplat till hälsan.

Vi kan bl.a. notera att den som inte röker, äter hälsosamt, är måttligt fysisk aktiv och har en måttlig konsumtion av alkohol lever i genomsnitt 14 år längre än den som har ohälsosamma levnadsvanor.¹⁴

Det förväntade antalet hälsosamma år som en person har framför sig då den föds¹⁵ skiljer sig mellan män och kvinnor, dock till männens fördel.¹⁶

¹⁴ Socialstyrelsen 2011 s. 12.

¹⁵ "Indikatorn definieras som antal förväntade hälsosamma år som en person har framför sig då den föds. Indikatorn är en förväntad hälsoindikator som kombinerar information om dödlighet och sjuklighet. Data som krävs för indikatorn är andel av befolkningen som är hälsosamma respektive sjuka och åldersspecifik dödlighet. Hälsosam definieras som frånvaro av begränsningar i funktion". Källa: SCB 2012e s. 37.

¹⁶ Framställningen här bygger på SCB 2012e s. 37 ff.

Män födda 2009 förväntas leva 70,5 hälsosamma år vilket är drygt 8 fler än män födda 1997. Sverige ligger bättre till än EU-genomsnittet. Inget land har högre antal förväntade hälsosamma år för män än Sverige år 2009. Lägst antal förväntade hälsosamma år har Slovakien, 52,1 år,

Kvinnor födda 2009 förväntas leva 69,5 hälsosamma år vilket är nästan 10 fler hälsosamma år än kvinnor födda 1997. Även här finns data som visar att Sverige ligger bättre till än EU-genomsnittet. Endast Malta har högre antal förväntade hälsosamma år för kvinnor än Sverige, 70,0 år. Lägst antal förväntade hälsosamma år har Slovakien, 57,3 år.

Enligt statistik från EU var antalet hälsosamma år 2012 för män i Sverige 70,9 år och för kvinnor 70,7 år, alltså en mindre skillnad än den ovan nämnda. Antalet hälsosamma år i Sverige var betydligt högre än i EU-28 där motsvarande siffror för män var 61,3 och för kvinnor 61,9 år.¹⁷

Detta kan framstå som märkligt mot bakgrund av att män lever kortare tid än kvinnor. En förklaring som förts fram är att uppgifterna kommer från frågeundersökningar. I sådana undersökningar rapporterar vanligtvis kvinnor sämre hälsa än män. Samtidigt finns det vissa besvär som män ofta inte lider av men som förkortar livet ordentligt, främst alkohol- och drogmissbruk. Män upplever normalt inte sådana vanor som ohälsa.¹⁸

Skillnaden i Sverige vad gäller medellivslängd och förväntat antal hälsosamma år uppgår alltså till cirka 9 år för män och cirka 14 år för kvinnor. Detta har bl.a. effekter på äldres vårdbehov inklusive det vårdbehov som tillgodoses genom att äldre män respektive äldre kvinnor vårdas – eller tar hand om – sin partner i hemmet.

¹⁷ Eurostat, Health, Public Health, Data, Main tables, Public health, Healthy life years and life expectancy at birth.

¹⁸ "Det finns andra sätt att mäta ohälsa och hälsa. Forskare som använder läkardiagnostiserad ohälsa (blir då sjukdom snarare än ohälsa) kommer fram till andra resultat. Det finns en viss kontrovers mellan olika sätt att mäta hälsan. Att mäta hälsa innehåller en påtaglig osäkerhet jämfört med att mäta dödlighet". Källa: Örjan Hemström, SCB.

6 Dödsorsakerna olyckor, självmord och alkoholrelaterade sjukdomar är vanligare bland män än kvinnor

Medellivslängdens ökning beror främst på att dödligheten minskar i åldern 65 år och äldre. Det är framför allt minskad dödlighet i hjärt- och kärlsjukdomar, särskilt bland äldre, som bidrar till att dödligheten fortsätter att gå ner.¹⁹

Mäns relativt sett tidigare död kopplas samman med flera orsaker, däribland mäns egna uppfattningar om att vara hårda, ”förbrukande” och utåtriktade vilka skulle kunna avspeglas i deras handlingar, att män är mindre självvårdande och att män har en högre självmordsfrekvens (se avsnitt 7). Även faktorer som rökning, kostvanor och alkoholvanor nämns.

Ibland hävdas att detta är männens ”kostnad” för manligheten, en kostnad som skulle ”matchas” av männens intäkt i form av större makt, mera pengar, etc. jämfört med kvinnor

Risktagande är en faktor som t.ex. återspeglas i sjukhusvårdade till följd av fordonsolyckor och dödlighet i fordonsolyckor. I alla åldersgrupper, 0–14, 15–24, 25–44, 45–64 samt 65 och äldre gäller högre siffror för män.²⁰

Dödsorsakerna varierar förutom mellan könen också mellan åldrar.²¹

2011 dog i åldersintervallet 1–14 år 10,8 pojkar per 100 000 pojkar och 9,7 flickor per 100 000 flickor. Vanligaste dödsorsakerna var olyckor och cancer.

I åldersintervallet 15–24 år var könsskillnaderna påtagliga. Där dog 49,4 män per 100 000 män och 22,4 kvinnor per 100 000 kvinnor – således mer än dubbelt så många män. Orsaken till detta var att olyckor och självmord var betydligt vanligare bland de unga männen.

I åldersintervallet 25–44 år var könsskillnaderna också stora. Där dog 81,6 män per 100 000 män och 46,1 kvinnor per 100 000 kvinnor – således nästan dubbelt så många män. Detta berodde på männens högre dödlighet i olyckor, självmord och alkoholrelaterade orsaker.

I åldersintervallet 45–64 år var könsskillnaderna mindre. Där dog 464,0 män per 100 000 män och 303,1 kvinnor per 100 000

¹⁹ SCB 2009a. Se även SCB 2012f.

²⁰ Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut 2013 s. 37. Se även European Commission 2013 s. 205.

²¹ Framställningen i det följande bygger på Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut 2013) s. 17 ff.

kvinnor – alltså en skillnad på drygt 50 procent. Mäns högre dödlighet förklarades främst av dödlighet i hjärt- och kärlsjukdomar samt alkoholrelaterade orsaker.

I åldersintervallet 65–84 år var könsskillnaderna ungefär lika stora som i åldersgruppen 45–64 år. Där dog 3 060 män per 100 000 och män 2 155 kvinnor per 100 000 kvinnor. I den åldersgruppen var cancer den vanligaste dödsorsaken.

I åldersintervallet 85 år och äldre var könsskillnaderna mindre. Där dog 17 467 män per 100 000 män och 14 648 kvinnor per 100 000 kvinnor. I den åldersgruppen var hjärt- och kärlsjukdomar den vanligaste dödsorsaken, följt av cancer.

Vi ser således att mäns dödlighet är högre än kvinnors i alla åldersintervall.

7 Män svarar för 70 procent av självmorden

Mellan 1 400 och 1 500 personer tar sitt liv i Sverige varje år – siffrorna kan t.ex. jämföras med antalet döda i trafikolyckor som 2012 var 286 personer.²²

Män svarar cirka 70 procent av självmorden. Sett över en längre period har självmordstalet minskat.

Mäns självmordstal (antalet självmordstal per 100 000 invånare) låg 2012 på 23 och kvinnors på 10.²³

Det högsta självmordstalet finner man bland män 85 år och äldre (56), näst högsta bland män 45–64 år (34), därefter män 65–79 år (31).

Bland kvinnor 85 år eller äldre finns ingen motsvarighet till de äldsta männens självmordstal. Kvinnors högsta självmordstal (16) finner man i åldersgruppen 45–64 år.²⁴

Även i åldersgruppen 15–24 år svarar män för cirka 70 procent av självmorden.²⁵ Däremot gör i den åldersgruppen kvinnor fler än dubbelt så många självmordsförsök som män.²⁶

Region kan ha betydelse men det finns inget tydligt mönster.²⁷

²² Trafikanalys 2013.

²³ Socialstyrelsen, Dödsorsaksstatistik.

²⁴ SCB 2009b, SCB 2009cb, Socialstyrelsen, Dödsorsaksstatistik.

²⁵ www.ki.se

²⁶ Ungdomsstyrelsen 2013a s. 177.

²⁷ Vi har studerat åren 2008, 2010 och 2012 men finner då inget tydligt mönster. Högst självmordstal 2012 bland män fanns i Gotlands län (39) och för kvinnor även där i Gotlands län (35). Bland 85 år och äldre fanns högsta talet bland män i Kalmar län (148) och bland kvinnor i Gotlands län (91). Källa: Socialstyrelsen, Dödsorsaksstatistik.

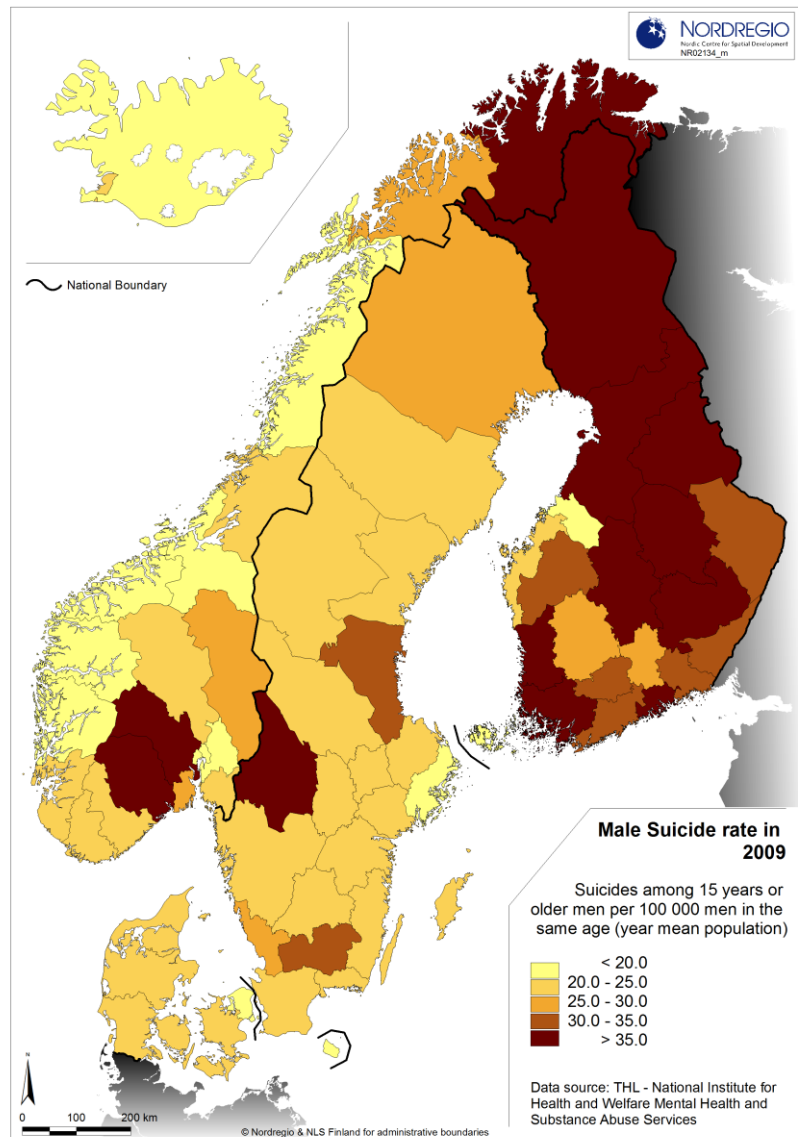
Det svenska självmordstalet ligger något under medianvärdet inom EU-27 och i alla EU-länder och OECD-länder svarar män för betydligt större andel självmord än kvinnor.²⁸

Att män begår självmord i högre utsträckning än kvinnor, vilket uppmärksammats som en ”könsparadox”, diskuteras som ett uttryck för att män inte söker psykiatrisk vård av rädsla för att tappa status och visa sig sårbara.

Andelen självmord bland män ser olika ut i olika delar av Norden (figur 6).

²⁸ Se bl.a. European Commission 2013 s. 126 och OECD 2013.

Figur 6 Självordstal bland män i Norden 2009

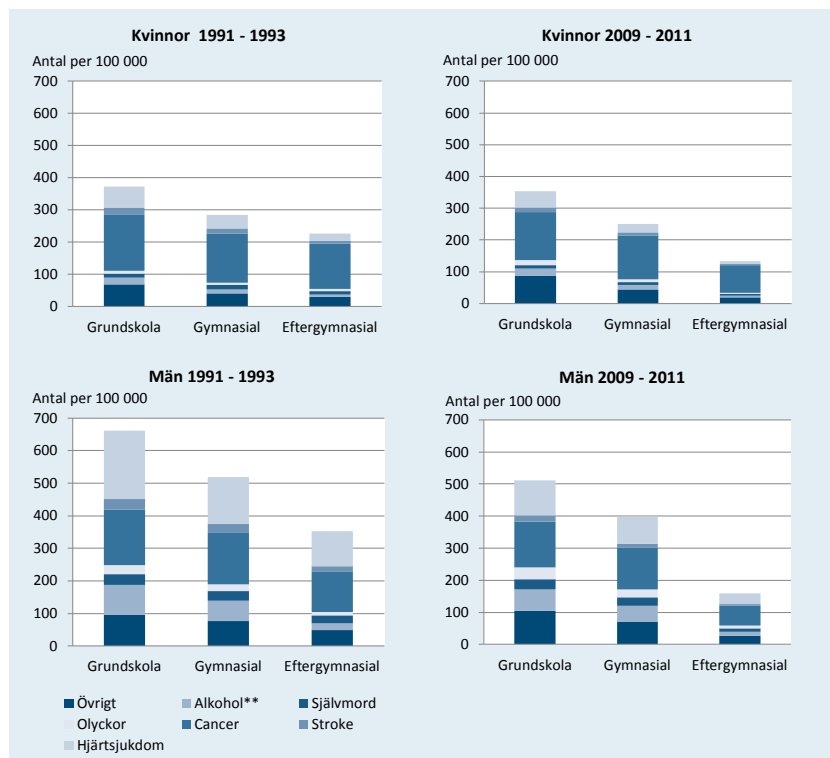
Källa: Nordregio.

Vi ser här bl.a. att 2009 i Sverige självmordstalet bland män var lägst i Stockholms län och högst i Värmlands län. I Norden fanns de högsta siffrorna i Finland.

8 Män med högre utbildning lever 5 år längre

Dödligheten är högre bland dem med en kort utbildning än bland dem som har en lång utbildning (figur 7).

Figur 7 Dödlighet och dödsorsaker efter utbildning i åldern 35–64 år

Källa: Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut 2013 s. 24.

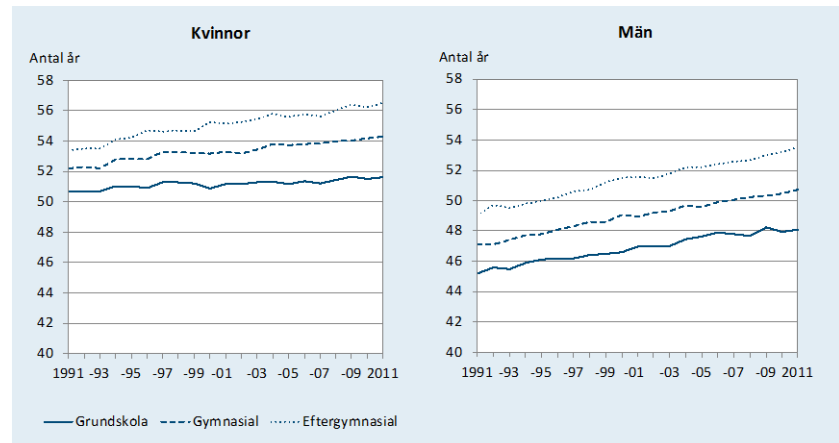
Vi ser här bl.a. att för perioden 2009–2011 hade män i åldern 35–64 år och med enbart grundskoleutbildning drygt 3 gånger högre dödlighet än män med eftergymnasial utbildning. Vi ser också att män med eftergymnasial utbildning hade betydligt lägre dödlighet än kvinnor med gymnasial utbildning eller grundskoleutbildning under samma period. För män gällde också en klart minskad utveckling av dödsfallen vid jämförelse mellan 2009–2011 och 1991–1993.

Alla stora dödsorsaker i befolkningen – hjärtsjukdom, stroke, cancer, olyckor, självmord och alkoholrelaterade diagnoser är van-

ligare bland dem med kort utbildning. Utbildning kan påverka bl.a. genom hälsorisker i arbetslivet, ekonomisk utsatthet och stress. Arbetslöshet är högre bland personer med kort utbildning liksom daglig rökning och fetma.²⁹

Livslängden och dess koppling till utbildningsnivå framgår också av följande figur (figur 8).

Figur 8 Utvecklingen av livslängd mellan grupper med olika utbildning. Förväntad återstående medellivslängd vid 30 års ålder fördelat efter högsta fullföljda utbildning. Kvinnor och män, perioden 1990–2011

Källa: Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut 2013 s. 15.

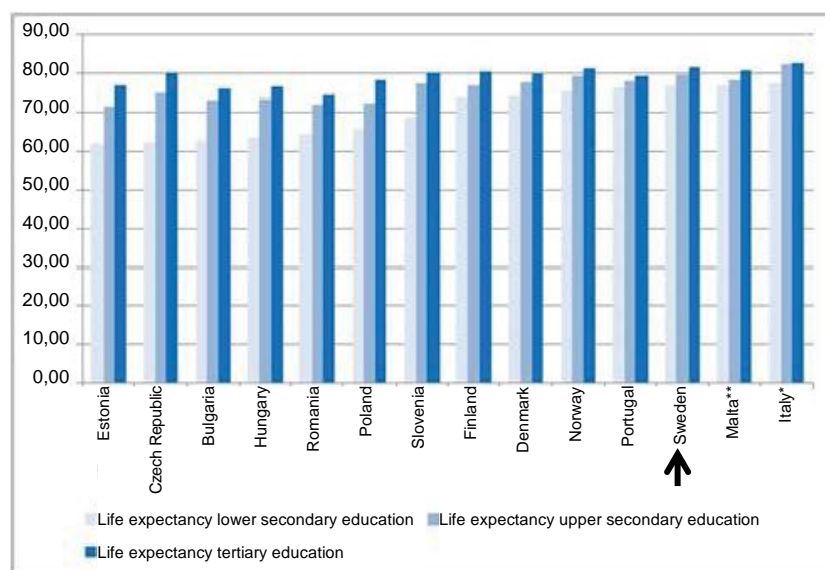
Vi ser här bl.a. att skillnaderna i livslängd mellan män med kort och lång utbildning är drygt 5 år och är ungefär densamma för kvinnor. Denna skillnad relaterat till utbildningsnivå är större än könsskillnaderna.³⁰

Sverige är inte unikt inom EU-27 när det gäller skillnader relaterat till utbildningsnivå (figur 9).

²⁹ Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut 2013 s. 7.

³⁰ Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut 2013 s. 14.

Figur 9 Life expectancy in absolute value for men by highest level of education attained, 2010

Källa: Eurostat (online data code: hlth_hlye); extracted on March 12th, 2012; own calculations i European Commission 2012 s. 204.

Vi ser här alltså att det finns länder med betydligt större skillnader, länder som Estland och Tjeckien.

9 Det skiljer 9 levnadsår mellan män beroende på var mannen bor

Medellivslängden är generellt sett högre i södra Sverige och lägre i norra. Längst medellivslängd bland pojkar har de som är folkbokförda i Uppsala län (80,6 år) och kortast de i Norrbottens län (78,3 år). Längst medellivslängd bland flickor har de som är folkbokförda i Hallands län (84,4 år) och kortast de i Gävleborgs län (82,5 år).³¹

Större skillnader finner vi på kommunnivå (tabell 2).

³¹ SCB 2013a.

Tabell 2 Återstående medellivslängd vid födelsen efter kommun och kön 2008–2012, tio i topp och tio i botten

Tio i topp, män		Tio i topp kvinnor	
Kommun	Män	Kommun	Kvinnor
Danderyd	83,2	Danderyd	86,1
Lidingö	81,9	Båstad	86
Lerum	81,9	Lidingö	85,8
Knivsta	81,8	Vaxholm	85,8
Tjörn	81,8	Täby	85,3
Bollebygd	81,7	Leksand	85,1
Täby	81,7	Tingsryd	85
Salem	81,7	Lerum	84,9
Ekerö	81,7	Partille	84,8
Dorotea	81,6	Lomma	84,8

Tio i botten män		Tio i botten kvinnor	
Kommun	Män	Kommun	Kvinnor
Ljusnarsberg	74,2	Orsa	80,3
Haparanda	75,2	Älvdalen	80,7
Malå	75,5	Norsjö	81,1
Överkalix	75,5	Karlsborg	81,5
Ockelbo	76,1	Gullspång	81,5
Torsby	76,3	Timrå	81,5
Åsele	76,4	Kramfors	81,5
Hagfors	76,8	Essunga	81,5
Pajala	76,8	Svenljunga	81,6
Hofors	76,9	Östra Göinge	81,7

Källa: SCB 2013a.

Även om man bör vara försiktig med alltför långtgående slutsatser på kommunnivå kan vi bl.a. konstatera att det skiljer 9 år mellan mäns medellivslängd avhängigt kommun (2007–2012 skilde det 8 år och då mellan samma kommuner). Vidare att i de 8 kommuner där män har högst medellivslängd denna längd är högre än i de 8 kommuner där kvinnorna har lägst medellivslängd.

I de 5 kommuner där männen levde längst hade männen en sammanräknad förvärvsinkomst (medianvärde per kommun) mellan 421 000 och 312 000 kr. Och, i de 5 kommuner där männen levde

kortast tid hade männen en sammanräknad förvärvsinkomst (medianvärde per kommun) mellan 221 000 kr och 282 000 kr.³²

Faktorer som förklarar detta kan bl.a. vara att hög inkomst möjliggör hälsosammare kost och goda levnadsvanor. Vidare att högutbildade i allmänhet har högre inkomst än lägre utbildade. De 5 kommunerna med högst medellivslängd bland männen finns alla i närheten av de 2 största städerna. Här finns en annan arbetsmarknad än i de 5 kommunerna med lägst medellivslängd för männen. Boende i kommuner i närheten av storstäder kan antas att ha bättre tillgång till sjukvård.

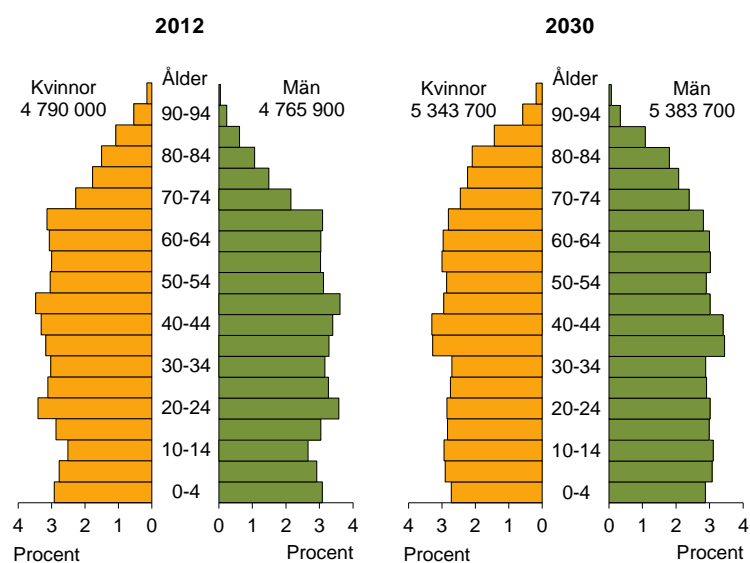
10 2050 är var fjärde person 65 år eller äldre

År 2012 var 19 procent av personerna i Sverige 65 år eller äldre (17 procent av männen och 21 procent av kvinnorna). År 2030 kommer 22 procent att ingå i den åldersgruppen och 2050 kommer det att vara 24 procent – 23 procent av männen och 25 procent av kvinnorna.³³ Befolkningens åldrande framgår av figur 10.

³² SCB, Hitta statistik, Statistik efter ämne, Hushållens ekonomi, Inkomster och skatter, Inkomster, Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun 2000 och 2010–2012. Medianinkomst i 2012 års priser.

³³ SCB 2013f s. 54.

Figur 10 Befolkningspyramid 2012 och 2030 med fördelning på kön och ålder

Källa: SCB BS och egen bearbetning.

De äldre är den starkast växande åldersgruppen, den väntas öka med 568 000 personer fram till 2030 medan befolkningen i de mest yrkesaktiva åldrarna 20–64 år under samma period väntas öka med cirka 266 000 personer. Åldersgruppen 0–19 år väntas öka med 337 000 personer.³⁴

I EU-27 gäller nästan samma förhållande – 18 procent av befolkningen 2012 var över 65 år. Av dessa var 8 procent män och 10 procent kvinnor.³⁵

11 15 procent av männen är utrikes födda

2013 beräknas totalt 117 000 personer invandra till Sverige – och 51 000 utvandra.³⁶

De som invandrar är starkt koncentrerade till åldrarna kring 30 år. Detta gäller såväl män som kvinnor.³⁷

³⁴ SCB 2013f.

³⁵ Eurostat Database Eurostat, Population, Data, Main tables, Population, Demography, Demography-National data, Population, Proportion of population aged 65 and over.

³⁶ SCB 2013e.

³⁷ SCB 2008a s. 19 f.

I Sverige fanns 717 000 utrikes födda män att jämföra med 756 000 utrikes födda kvinnor 2012, vilket totalt motsvarar 15 procent av befolkningen (siffran väntas vara 19 procent år 2030³⁸ och 18 procent 2060³⁹). Motsvarande siffror 2007 var 593 000 respektive 635 000. För 2002 var siffrorna 505 000 respektive 549 000.⁴⁰ Skillnaden mellan könen är således inte särskilt stor.

12 2016 utgör männen den större andelen av befolkningen

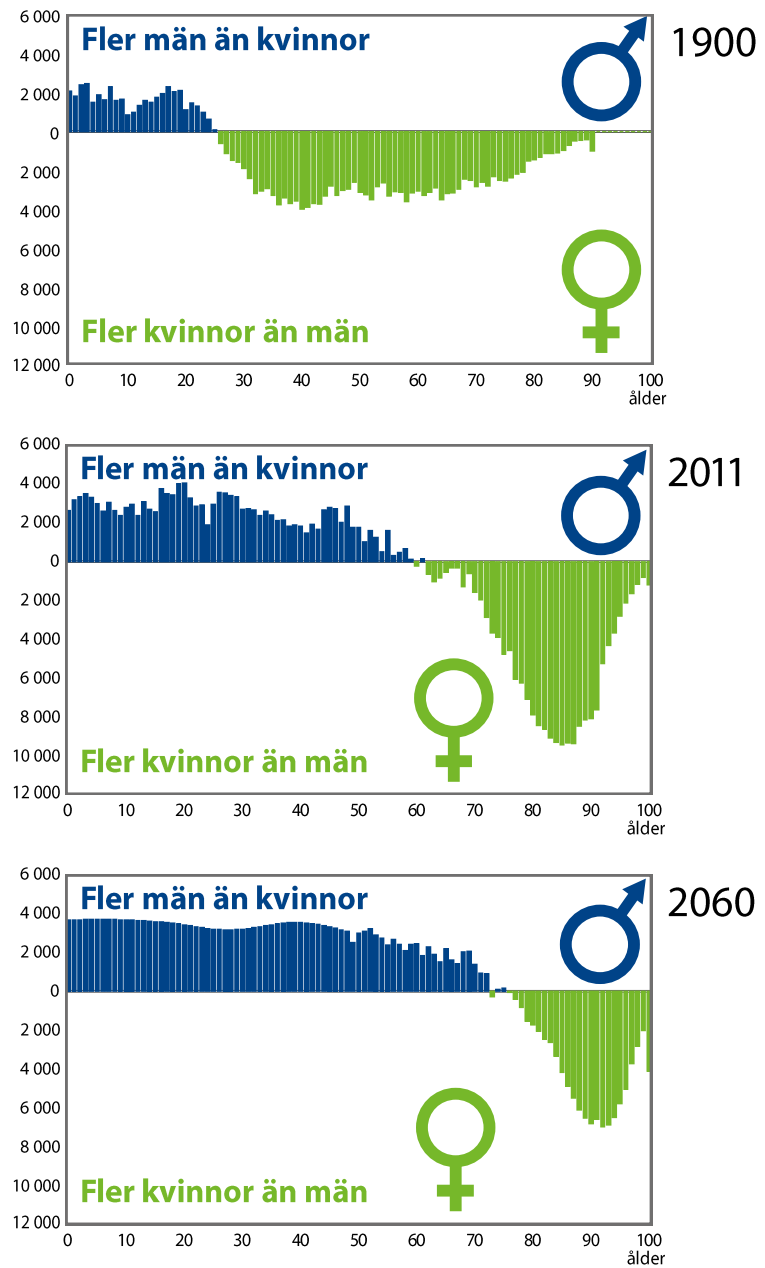
Allt sedan Sverige började med befolkningsstatistik har kvinnor utgjort den större andelen av hela befolkningen. Men 2016, året innan Sveriges folkmängd beräknas överstiga 10 miljoner, kommer männen för första gången att bli fler till antalet. Den trenden förstärks under de följande femtio åren (figur 11).

³⁸ SCB 2013f s. 54.

³⁹ SCB 2013e.

⁴⁰ SCB, Statistikdatabasen, Befolkning, Befolkningsstatistik, Utrikes födda efter region, kön och tid.

Figur 11 Antal män minus antal kvinnor 1900, 2011 och prognos 2060 i olika åldrar

Källa: SCB 2012g s. 24 f.

Vi ser alltså att medan männen 1900 dominerade i alla åldrar upp till cirka 25 år de 2060 antas dominera i alla åldrar upp till cirka 70 år.

Orsaken till att det varit kvinnoöverskott trots att det fötts fler pojkar än flickor står att finna i att män har högre dödlighet än kvinnor – i alla åldrar (se avsnitt 6).

I EU-27 gick det 105 kvinnor per 100 män 2012, 2007 och 2002. Motsvarande siffror för Sverige var 101, 102 och 102. Bland övriga länder fanns 2012 mansöverskott i bl. a Island och Norge.⁴¹

13 Yngre män är i högre grad än yngre kvinnor ensamstående

2011 var 99 procent av männen i åldersgruppen 15–19 år ensamstående mot endast 21 procent i åldersgruppen 65–74 år. Detta kan jämföras med siffrorna för kvinnorna som var 97 respektive 32 procent. Förhållandet när det gäller de äldre (tabell 3) torde bl.a. vara en avspegling av det annorlunda mönstret vad gäller mäns och kvinnors dödlighet (se avsnitt 6).

⁴¹ Eurostat, Population, Data, Main tables, Demography, Demography-National data, Population, Women per 100 men.

Tabell 3 Ensamstående och gift/sambo efter ålder 2011. Procentuell fördelning och antal i 1000-tal

	15–19 år		20–24 år		25–29 år	
	M	Kv	M	Kv	M	Kv
Ensamstående	99	97	78	63	48	32
Gift/sambo	1	3	22	37	52	68
Totalt procent	100	100	100	100	100	100
Totalt antal	310	293	328	314	303	286
	30–34		35–39 år		40–49 år	
	M	Kv	M	Kv	M	Kv
Ensamstående	28	20	22	18	22	23
Gift/sambo	72	80	78	82	78	77
Totalt procent	100	100	100	100	100	100
Totalt antal	298	285	320	310	662	640
	50–59 år		60–64 år		65–74 år	
	M	Kv	M	Kv	M	Kv
Ensamstående	24	27	23	28	21	32
Gift/sambo	76	73	77	72	79	68
Totalt procent	100	100	100	100	100	100
Totalt antal	583	574	302	304	473	490

Källa: SCB AKU i SCB 2012c s. 17.

Situationen var i stort densamma 2007.

Vi ser alltså att upp t.o.m. åldersgruppen 35-39 år männen är i mindre grad än kvinnor gifta eller samboende medan motsatsen gäller i högre åldrar.

14 Äldre män är gifta i högre grad än äldre kvinnor

Mot bakgrund av mäns lägre medellivslängd (avsnitt 4) och högre giftasålder – 2,5 år högre än kvinnors (se avsnitt 15) – är det logiskt att äldre män är gifta i högre grad än äldre kvinnor. Skillnaden blir mer markant med stigande ålder. I åldersgruppen 70–74 år är relationen män-kvinnor 66 respektive 53 procent, i åldersgruppen 85–89 år 54 respektive 17 procent.

Skillnaden syns också när det gäller änklingar och änkor. I t.ex. åldersgruppen 80–84 år är 19 procent av männen änklingar medan 52 procent änkor (tabell 4).

Tabell 4 Befolkningen i åldern 65 år och äldre efter civilstånd och ålder 2011. Procentuell fördelning och antal i 1000-tal

Civilstånd	65–69 år		70–74 år		75–79år	
	M	Kv	M	Kv	M	Kv
Ogifta	14	9	10	7	8	6
Gifta	65	58	66	53	66	44
Skilda	18	22	17	20	14	16
Änkor/änklingar	4	11	6	20	11	34
Totalt procent	100	100	100	100	100	100
Totalt antal	288	291	194	208	139	168

Civilstånd	80–84 år		85–89 år		90– år	
	M	Kv	M	Kv	M	Kv
Ogifta	8	5	7	5	6	6
Gifta	62	31	54	17	39	6
Skilda	11	13	8	10	6	8
Änkor/änklingar	19	52	31	68	49	80
Totalt procent	100	100	100	100	100	100
Totalt antal	101	144	59	104	26	64

Källa: SCB BS i SCB 2012c s. 18.

Förhållandena skiljer sig inte markant från situationen 2007 respektive 2003.⁴²

Att antalet änkor är påtagligt större än antalet änklingar påverkar rimligen vårdbehovet inom familjen. De äldre män som behöver hjälpa sina fruar med olika vårdinsatser i hemmet är betydligt färre än de kvinnor som behöver stötta sina män.

15 Män är 2,5 år äldre än kvinnor vid första barnets födelse

Genomsnittsåldern 2012 när första barnet föddes var för en man 31,5 år och för en kvinna 29,0 år, dvs. en skillnad på 2,5 år. Åldersskillnaden var i stort densamma även 2007, 31,4 respektive 29,0 år och 2002, 31,0 respektive 28,6 år. Även 1970 var åldersskillnaden i

⁴² SCB 2004 och 2008b.

stort densamma men däremot var åldrarna lägre; 26,6 respektive 24,0 år.⁴³

Åldersskillnaden för par som får sitt första barn tillsammans är i genomsnitt 2 år. Skillnaden minskade under 60-talet efter att ha legat på 3,5 år under början på 30-talet.⁴⁴

Det finns skillnader kopplade till utbildningsnivå. Så t.ex. föds första barnet senare för dem med eftergymnasial utbildning än för dem med gymnasial utbildning. Detta gäller för såväl män som kvinnor med samma utbildningsnivå. Dock ”skär” åldern in mellan könen för de olika utbildningsnivåerna så att t.ex. män med gymnasial utbildning blir pappor tidigare än kvinnor med eftergymnasial utbildning.⁴⁵

Förhållandet att mannen är äldre än kvinnan när första barnet föds kan ha inverkan på relationens och individens i relationens kommande livsutveckling. Mannen har, när barnet kommer, sannolikt varit ute längre på arbetsmarknaden än kvinnan eller kommit längre i sin utbildning och privatekonomiska eller liknande skäl anförs ibland för att paret väljer att större delen av föräldraledigheten tas ut av kvinnan. Detta kan i sin tur sedan påverka vem som väljer att arbeta eventuell deltid, något som i sin tur sedan kan påverka löneutveckling, karriärutveckling, pensionsvillkor m.m. för mannen respektive kvinnan.⁴⁶

Att mannen är äldre än kvinnan kan förefalla något ”ologiskt” med tanke på att kvinnan ”överlever mannen” med 3,6 år (se avsnitt 4).

Åldersskillnaden mellan könen vid första giftet var 2012 lika stor som vad gäller åldersskillnaden vid första barnets födelse, 2,5 år – mannen 35,9 och kvinnan 33,4. Skillnaden var ungefär lika stor även 2007 och 2002. Den har varit i denna storleksordning under lång tid, 1871 var skillnaden 1,5 år och 1971 2,2 år.⁴⁷

Paret har i genomsnitt bott ihop i 3 år innan de får sitt första barn.⁴⁸

⁴³ SCB, Hitta statistik, Statistikdatabasen, Befolkning, Demografisk analys, Medelåldern vid första barnets födelse efter kön.

⁴⁴ SCB 2013g.

⁴⁵ SCB 2012f.

⁴⁶ Förhållandet har bl.a. diskuterats i Rothstein 2012.

⁴⁷ SCB 2013d.

⁴⁸ SCB 2012f s. 20 ff.

16 Män är barnlösa i högre grad än kvinnor

2011 var 22 procent av alla 45-åriga Sverigefödda män barnlösa jämfört med 13 procent kvinnor. Att andelen män är högre än andelen kvinnor gäller sedan lång tid tillbaka. Detta förklaras främst av att det finns flera män än kvinnor i de barnafödande åldrarna.⁴⁹ Förhållandet att fäders och mödrars ålder vid första barnets födelse (se avsnitt 15) blivit högre framgår även det tydligt vid en jämförelse med t.ex. 1970 (tabell 5).

Tabell 5 Barnlösa efter ålder 1970, 1985, 1995, 2005 och 2011. Andel (procent) av alla Sverigefödda i åldersgruppen

Ålder	1970		1985		1995		2005		2011	
	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv
25	63	41	81	62	84	68	90	81	90	79
30	32	19	48	29	51	33	64	46	64	48
35	22	14	27	15	32	19	37	21	37	22
40	21	14	19	12	24	15	25	14	25	14
45	23	16	17	12	20	12	23	14	22	13

Källa: SCB HBR och FGR i SCB 2012c s. 23.

17 Män är i lägre grad än kvinnor ensamstående med barn

2011 levde 6 procent av de ensamstående männen tillsammans med barn. För kvinnor var siffran 14 procent (tabell 6).

Tabell 6 Familjehushåll efter hushållstyp 2011. Antal i 1000-tal och procentuell fördelning. Barn i åldern 0-18 år

Antal barn	Sammanboende		Ensamstående			
	Antal	Procent	Män		Kvinnor	
Antal			Procent	Antal	Procent	
0	1 363	59	1 306	94	1 342	86
1	337	15	45	3	132	8
2	445	19	27	2	74	5
3-	160	7	9	1	12	1
Totalt	2 305	100	1 387	47	1 560	53

Källa: SCB ULF i SCB 2012c s. 20.

⁴⁹ Persson 2010 s. 47.

Förhållandena skiljer sig inte markant från situationen 2002 (8 respektive 19 procent) men däremot från situationen 2006 (10 respektive 16 procent). Siffrorna är ett exempel på att huvudansvaret för barnen oftast ligger på kvinnan.

18 Färre män än kvinnor i samkönade äktenskap

2009 blev det möjligt för homosexuella att gifta sig. Innan dess fanns en lag om partnerskap som infördes 1995.

T.o.m. 2012 hade 2 100 män och 3 300 kvinnor gift sig med en person av samma kön.

Det fanns samma år 1 300 samkönade par där minst 1 i paret var vårdnadshavare till 1 eller flera barn. Totala antalet barn som levde med samkönade föräldrar var 2 200.

Av de barn som levde med båda sina föräldrar hade 60 barn 2 män som vårdnadshavare och 1 200 barn 2 kvinnor som vårdnadshavare.⁵⁰

19 Barn och separationer

Fram till mitten av 1900-talet var det endast ett par procent av de 16-åriga barnen som hade separerade föräldrar. 2011 var det 1/3-del.

När det gäller barns risker att få uppleva en separation gällde 2011 bl.a.

- gift eller samboende; barn med samboföräldrar hade ungefär dubbelt så hög risk jämfört med dem som hade gifta föräldrar
- barnets ålder; störst risk hade barn som var mellan 1 och 4 år
- inrikes/utrikes födda; barn som var utrikes födda eller som hade föräldrar som var det hade större risk att få vara med om en separation än de med inrikes födda föräldrar
- föräldrars utbildningsnivå; ju högre utbildningsnivå föräldrarna hade desto mindre risk

⁵⁰ SCB 2013h

- föräldrars ålder; barn som hade föräldrar som var 24 år eller yngre när de fick barnet hade betydligt högre risk för att få vara med om en separation jämfört med dem som var äldre
- föräldrars sysselsättning; barn i familjer där båda förvärvsarbetade hade mindre risk att få uppleva en separation och risken var större om ingen förälder är sysselsatt.⁵¹

20 Unga män bor kvar i föräldrahemmet i betydligt högre utsträckning än unga kvinnor

Det kan finnas många skäl till att unga bor kvar i föräldrahemmet – det är för de unga billigt och praktiskt och det kan vara svårt att få en bostad där man vill bo.⁵²

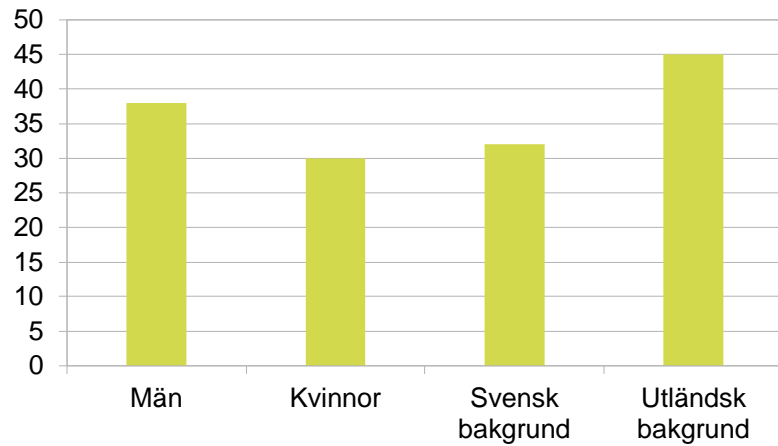
2010–2011 bodde 34 procent av ungdomarna i åldern 20–25 år kvar i föräldrahemmet. I den åldersgruppen bodde 38 procent av männen och 30 procent av kvinnorna kvar.

Andelen varierar också mellan personer med svensk bakgrund och personer med utländsk bakgrund. Medianåldern vid flytten hemifrån är högre för personer med båda föräldrarna födda utomlands än för dem med svensk bakgrund och den har också ökat under senare år (figur 12).

⁵¹ SCB 2013i s. 9 ff.

⁵² Detta avsnitt, 20, bygger på Ungdomsstyrelsen 2013b s. 187 ff.

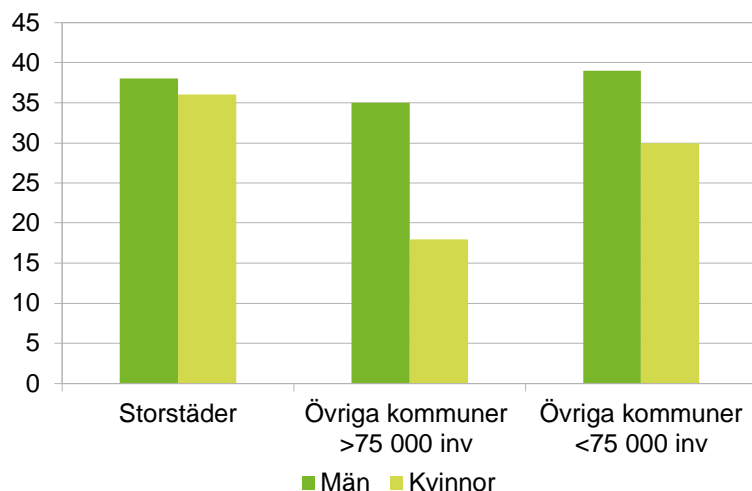
Figur 12 Unga som bor kvar i föräldrahemmet efter kön och bakgrund, 20–25 år, 2010–2011. Procent

Källa: SCB ULF, Boverkets bearbetning i Ungdomsstyrelsen 2013b s. 188.

Det finns också skillnader beroende på bostadsort. Ungdomar i storstäder och i mindre kommuner bor kvar i föräldrahemmet i större utsträckning än ungdomar i större kommuner utanför storstadsområdena (figur 13).

Figur 13 Unga som bor kvar i föräldrahemmet efter region, 20–25 år, 2010–2011. Procent

Källa: SCB, ULF, Boverkets bearbetning i Ungdomsstyrelsen 2013b s. 189.

Över perioden 1998 – 2011 har, i åldersgruppen 20–25 år, männens kvarboende i stort varit konstant (variation mellan 35 och 40 procent) medan kvinnornas ökat (från 20 till 30 procent).

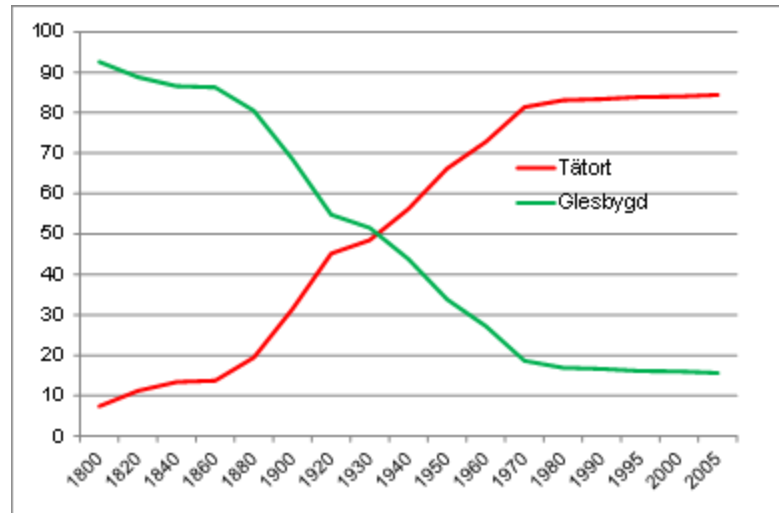
Förklaringar till skillnaden mellan könen skulle bl.a. kunna vara att unga kvinnor utbildar sig längre i högre utsträckning och att detta kan kräva flyttning. Vidare, som vi sett ovan, den skillnad mellan könen som gäller för giftermål och första barnets födelse.

21 I glesbygd råder ett överskott av män

Under många år skedde en betydande förskjutning mellan andelen befolkning i tätort respektive befolkning i glesbygd. 1850 bodde närmare 90 procent i glesbygd och drygt 10 procent i tätort. Samma år bodde 2,5 procent av Sveriges befolkning i Stockholms stad.⁵³ I slutet av 30-talet var fördelningen i riket 50/50 för att nu vara cirka 15 respektive 85 procent (figur 14).

⁵³ SCB 2013b.

Figur 14 Befolkning i glesbygd respektive tätort. procent

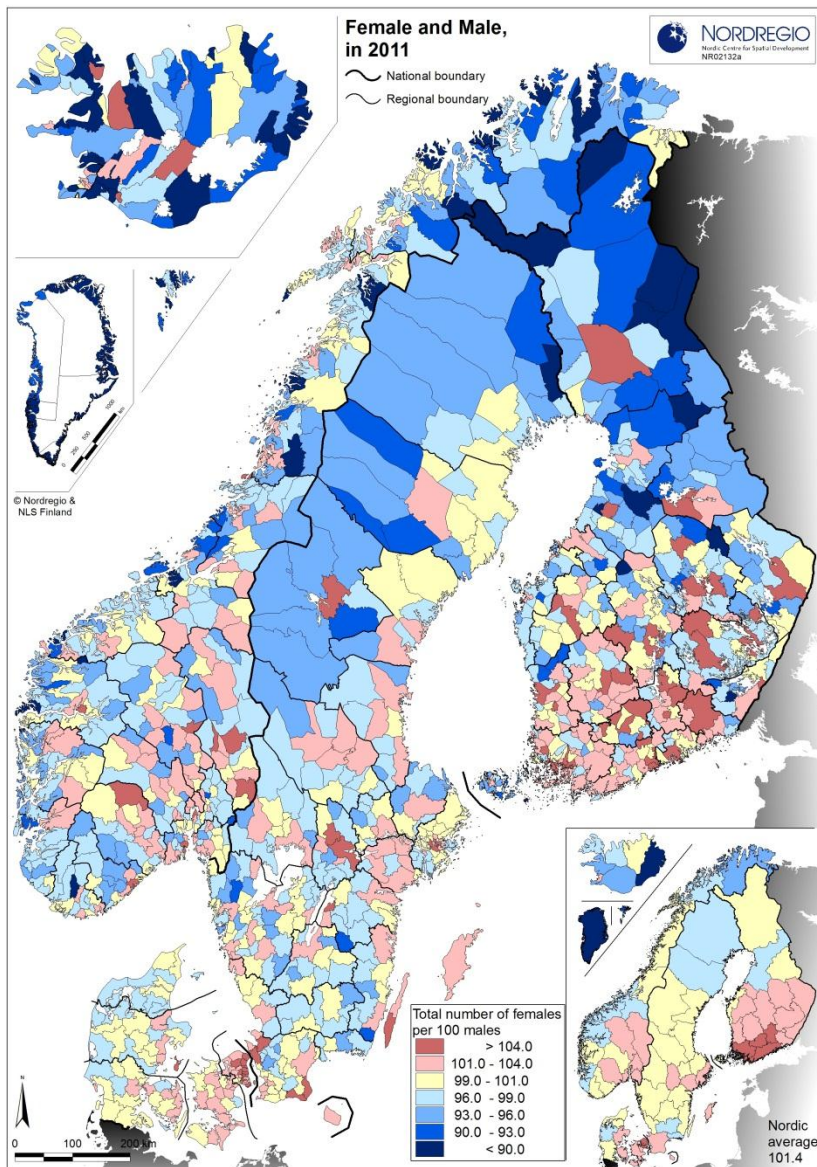

Källa: SCB i Ds 2013:8 s. 77.

Vi kan här dessutom bl.a. se att förskjutningen under senare decennier i stort stannat upp.

I stort gäller i Sverige att i de mindre tätbefolkade områdena råder ett mansöverskott och att det i de mest tätbefolkade råder ett mansunderskott. Detta framgår av kartan (figur 14).

Figur 15 Females and males in 2011

Källa: Nordregio.

I stort gäller idag att i ju mer tätbefolkad kommunen är desto lägre andel män. Det är dock inte fråga om kraftiga skillnader. Storstadskommuner har 49,2 procent män och glesbygdskommuner

51,1 procent. Den lägsta andelen män har Danderyd och Lidingö med 48,3 procent män – dessa två kommuner har f.ö. platserna 1 och 2 när det gäller högst medellivslängd för män.⁵⁴ Högst andel män finns i Dorotea, 52,8 procent – som har plats 10 när det gäller högst medellivslängd för män.

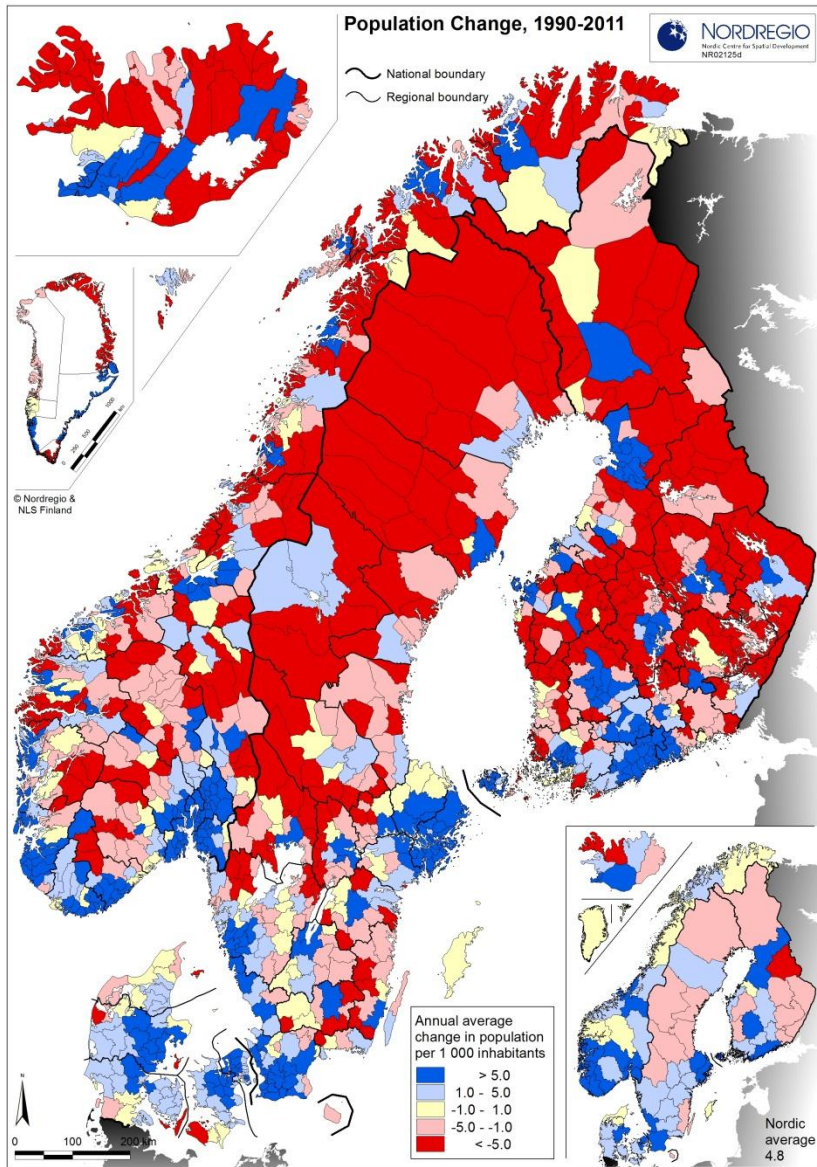
I Norden totalt gick det 101 kvinnor på 100 män 2013.⁵⁵

Mansöverskottet i Sverige sammanfaller väl med befolkningsutvecklingen i Sverige, se kartan i figur 16.

⁵⁴ Mycket talar för, som vi tidigare nämnt (avsnitt 9), att det finns ett orsakssamband mellan hög inkomst och hög medellivslängd. Att det däremot skulle finnas ett sådant även till låg andel män, även om det ser ut så här, är knappast troligt.

⁵⁵ Nordiska ministerrådet, Nordisk databank.

Figur 16 Population change, 1990–2011

Källa: Nordregio.

Vi ser alltså att generellt gäller att i områden med mansöverskott det råder en negativ befolkningsutveckling. Även här är det angeläget betona att det finns variation inom områdena. Förhållandet är för övrigt likartat i t.ex. Danmark.⁵⁶

Det kan i detta sammanhang vara av värde att visa hur en bild av politiskt intresse och politiskt förtroende kan se ut i tätort visavi glesbygd. En typologi kan se ut på följande sätt (figur 17):

Figur 17 En typologi för förhållningssätt till politik

		Politiskt intresse	
		Lågt	Högt
Politiskt Förtroende	Lågt	Alienerade	Skeptiska
	Högt	Lojala	Integrerade

Källa: Oskarsson 2011.

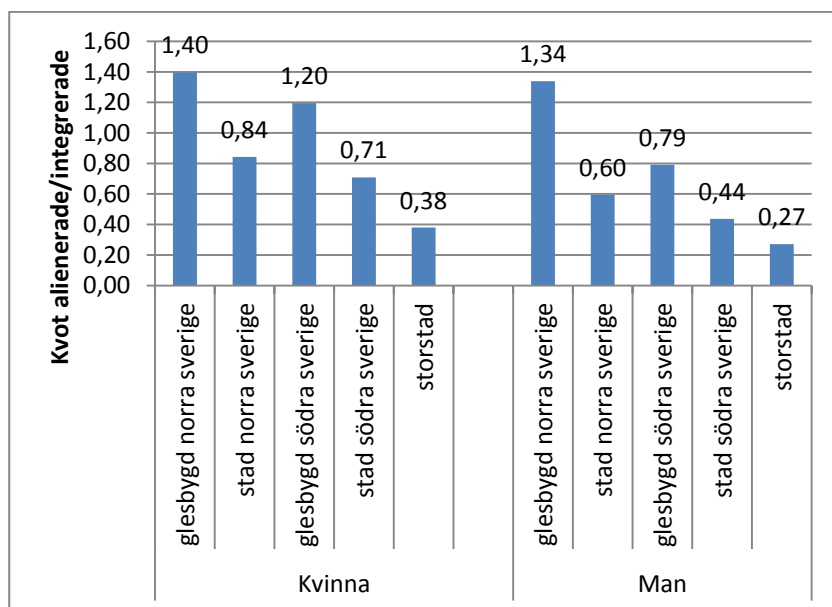
Bland samtliga svarande i en undersökning som gjordes 2010⁵⁷ klassades 26 procent som politiskt alienerade, medan 38 procent som politiskt integrerade. Mellankategorierna lojala och skeptiska utgjorde 17 respektive 19 procent. En kvot mellan andelen alienerade och andelen integrerade kan sedan beräknas. En kvot större än 1,0 innebär att andelen alienerade är högre än andelen integrerade, medan en kvot lägre än 1,0 innebär att andelen integrerade är större. Resultatet ser olika ut för olika grupperingar, bl.a. med hänsyn till bostadsort och kön (figur 18).⁵⁸

⁵⁶ Sörensen 2013.

⁵⁷ Oskarsson 2011.

⁵⁸ Antal män som analysen baseras på är 2 202 män och antalet kvinnor 2 425.

Figur 18 Kvot mellan andel alienerade och andel integrerade efter bostadsort och kön

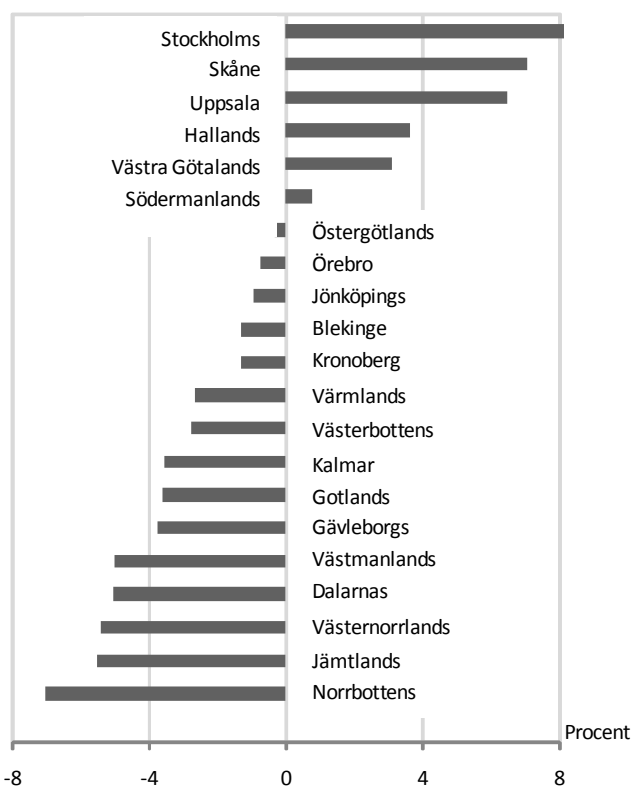
Källa: Oskarsson 2013.

Vi ser bl. a att bland boende i glesbygd, och främst i norra Sverige, var andelen politiskt alienerade högre än andelen integrerade vilket återspeglas i att kvoterna är större än 1,0. Män i glesbygd var mindre alienerade än kvinnor i glesbygd. Män i städer var mindre alienerade än kvinnor i städer. Skillnaderna mellan stad och glesbygd är större än den mellan kön.

22 Män flyttar mellan kommuner i mindre grad än kvinnor

Flyttningen mellan olika regioner kan beskrivas i flyttningsnetto. De flesta län i Sverige har under senare år haft ett negativt flyttningsnetto, d.v.s. utflyttningen har varit större än inflyttningen (figur 19).

Figur 19 Flyttningsnetto⁵⁹ mellan år 1997 och 2007 i åldersgruppen 20–64 år efter län. Procent

Källa: SCB 2010 s. 56.

Vi ser här alltså en tydlig tendens med flytt från i huvudsakligen norra Sverige till storstadsområden.

Bland förgymnasialt och gymnasialt utbildade är andelen män som flyttar lägre än andelen kvinnor. Denna skillnad mellan könen finns inte bland eftergymnasialt utbildade.⁶⁰

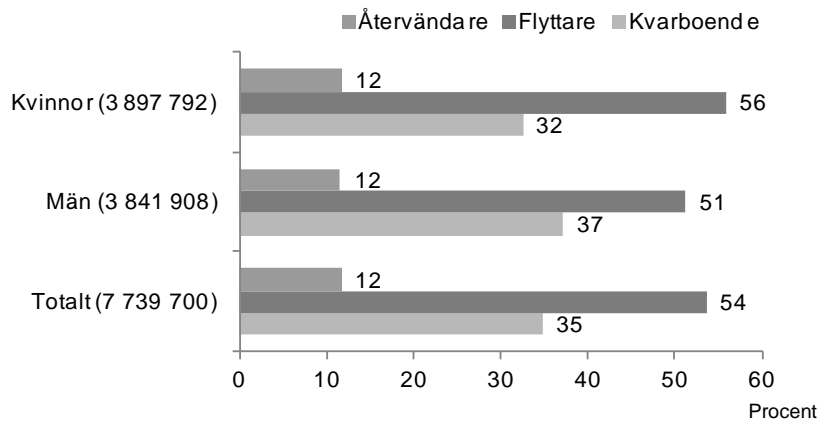
Det är en mindre andel män som flyttar från sin födelsekommun jämfört med andelen kvinnor. Andelen återvändare är lika och därmed är andelen kvarboende män större (figur 20).

⁵⁹ "Flyttningsnettot är här beräknat som skillnaden mellan det totala antalet i åldern 20–64 år 2007 och det totala antalet i motsvarande tio år yngre åldersgrupp år 1997. Denna skillnad redovisas i diagrammet uttryckt i procent av antalet i åldern 10–54 år 1997. Genom detta enkla beräkningssätt har dödsfall kommit att räknas som utflyttning." Källa: SCB.

⁶⁰ SCB 2012 b s. 11 och 23.

Figur 20 Andel kvarboende, flyttare och återvändare under perioden 2001–2010. Procent

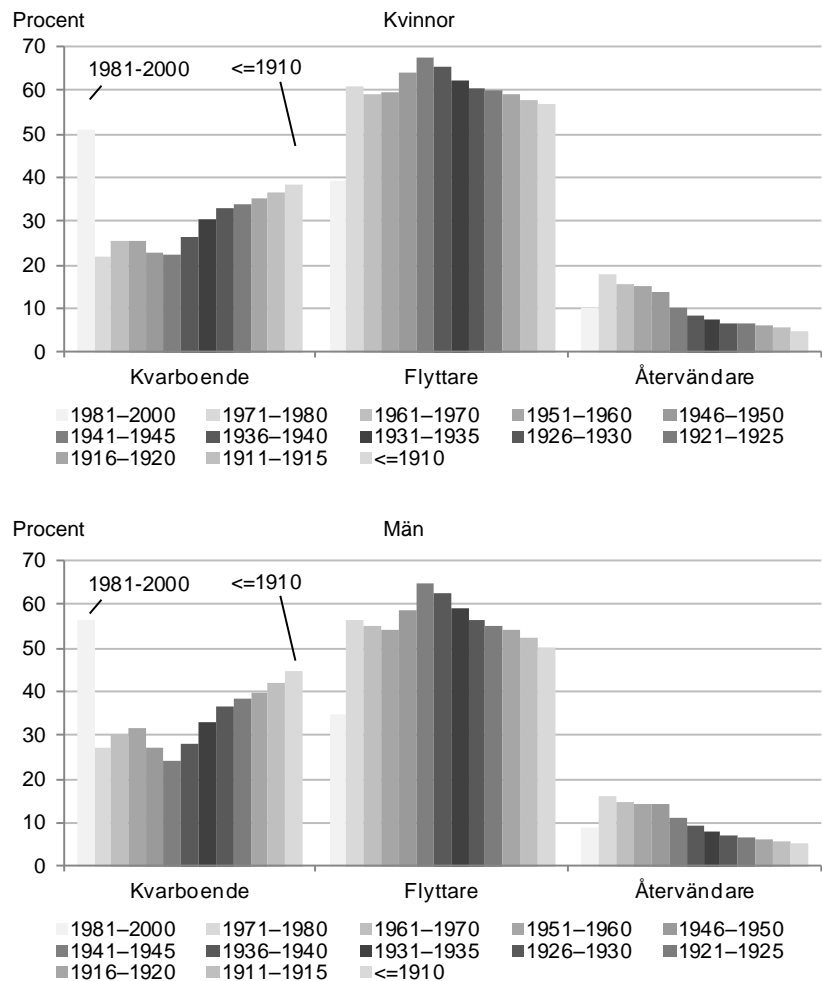
Kön (antal personer)

Källa: SCB 2012b s. 16.

Den skillnad mellan könen som framgår av figur 19 är större utanför storstäder och större städer, bland annat i glesbygdskommuner vilket framgår av figur 21.

Figur 21 Skillnad i andel kvinnor och andel män som var flyttare efter kommungrupp⁶¹ vid födelsen. Procentenhet⁶²

Antalet kvinnor och män i olika födelseårsgrupper redovisas i bilagetabell T1. Flyttningar mellan kommuner mäts fram till ett eventuellt dödsfall 2001–2010 eller till 2010.

Källa: SCB 2012b s. 20.

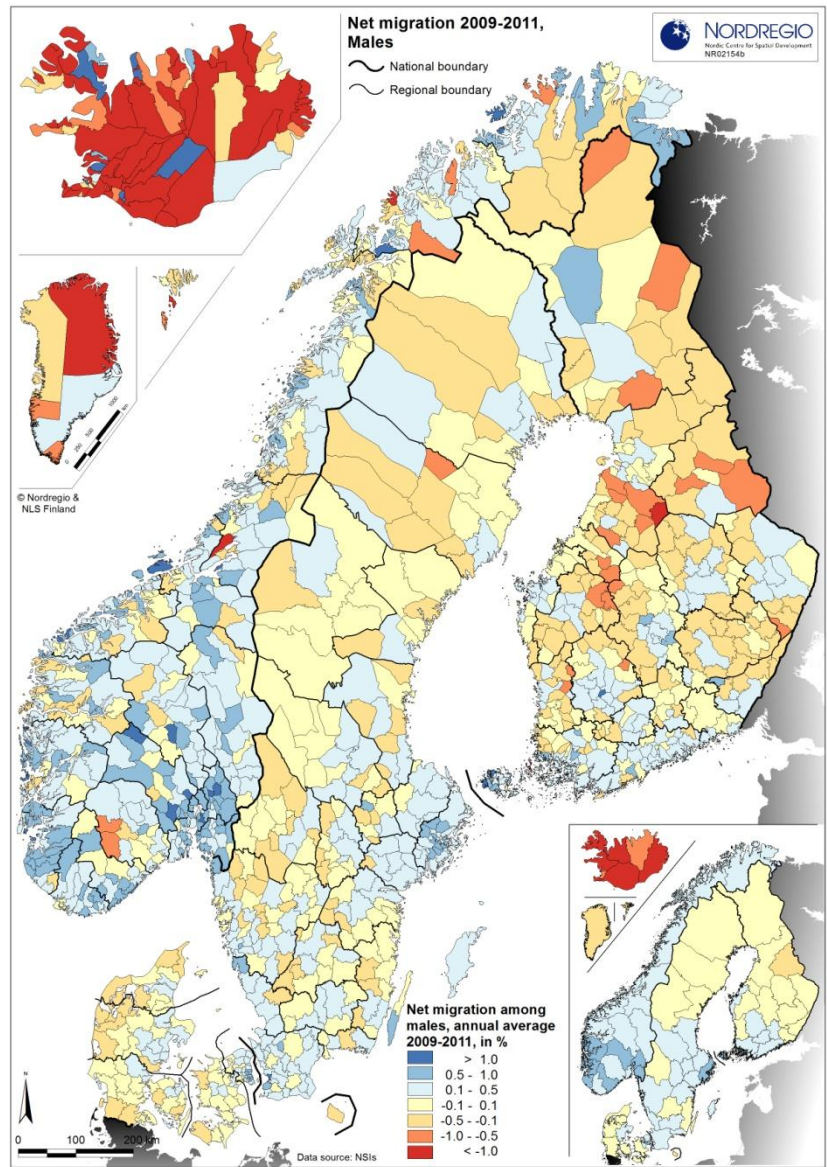
⁶¹ "De kommungrupper som används är storstäder inklusive förortskommuner till storstäder, större städer tillsammans med förortskommuner till större städer, pendlingskommuner, kommuner i tätbefolkad region, varuproducerande kommuner samt glesbygdskommuner inklusive kommuner i glesbefolkad region" Källa: SCB.

⁶² Kommungrupperna har av SCB rangordnats efter könsskillnadens storlek. Skillnaden mellan könen har beräknats som andelen flyttare bland kvinnor minus andelen flyttare bland män.

Bilden av att männen stannar kvar i glesbygd och kvinnorna lämnar har alltså visst fog för sig men är inte så påtaglig som ibland görs gällande i allmänna debatten.

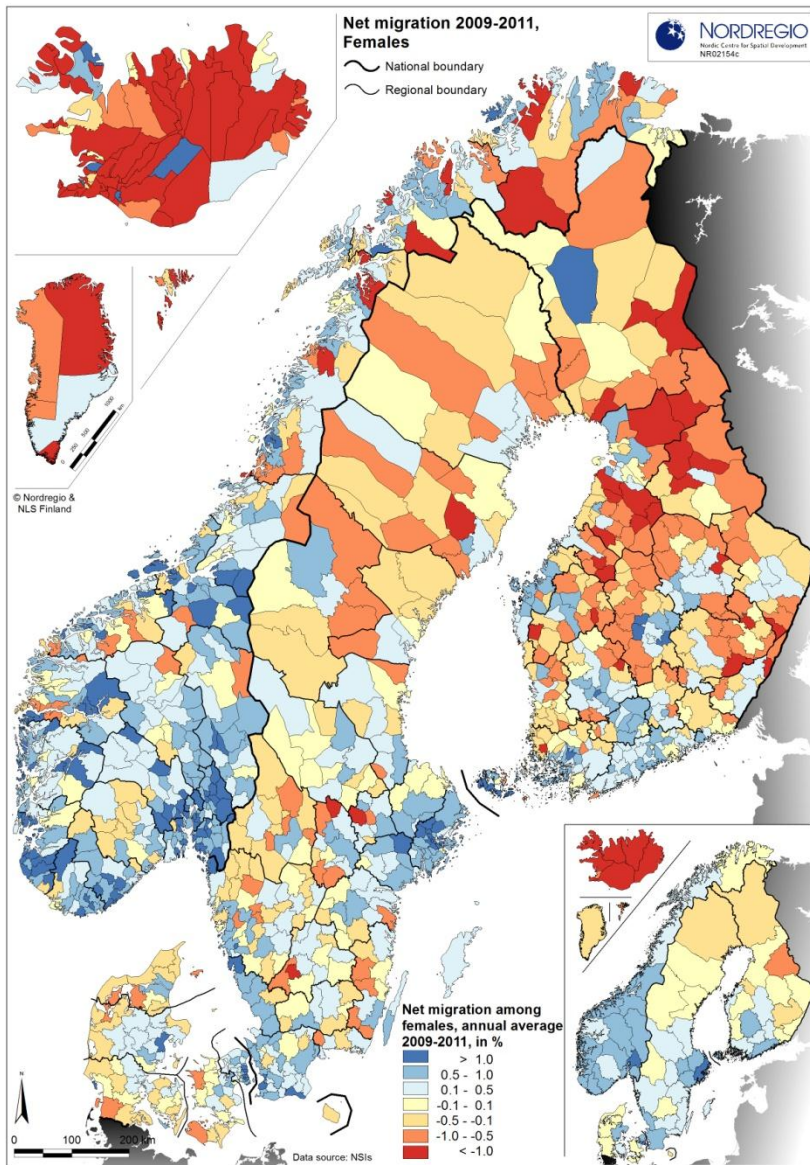
Skillnaden i mäns och kvinnors flyttningsmönster framgår också av kartorna i figur 22 respektive 23.

Figur 22 Net migration 2009–2011, males

Källa: Nordregio.

Figur 23 Net migration 2009-2011, females

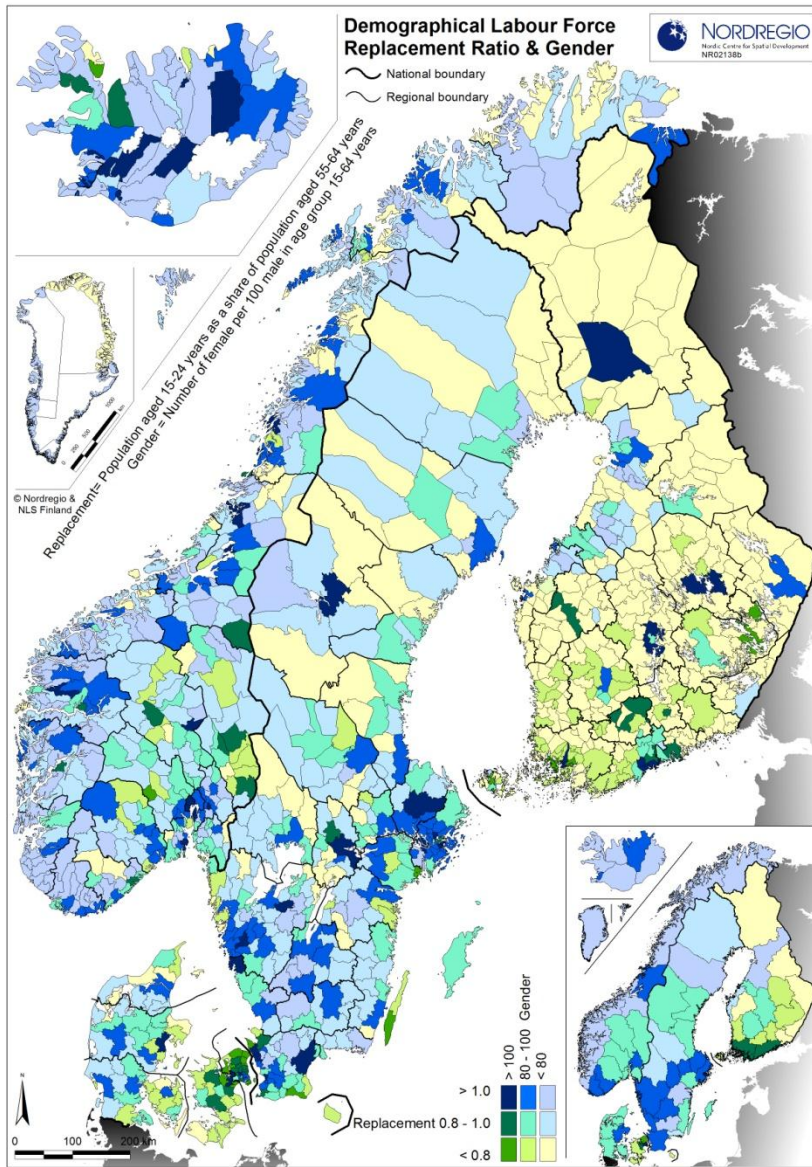
Källa: Nordregio.

Vi ser bl.a. av figurerna att männen har ett annat mönster än kvinnorna – kvinnorna har större inflyttning till storstadsområden och större utflyttning från glesbygdsområden.

23 I mindre tätbefolkade områden, där män dominerar, är befolkningen relativt sett äldre

Åldersstrukturen, knutet till geografien, ser annorlunda ut för män och kvinnor (figur 24).

Figur 24 Demographical labour force replacement ratio and gender 2011

Källa: Nordregio.

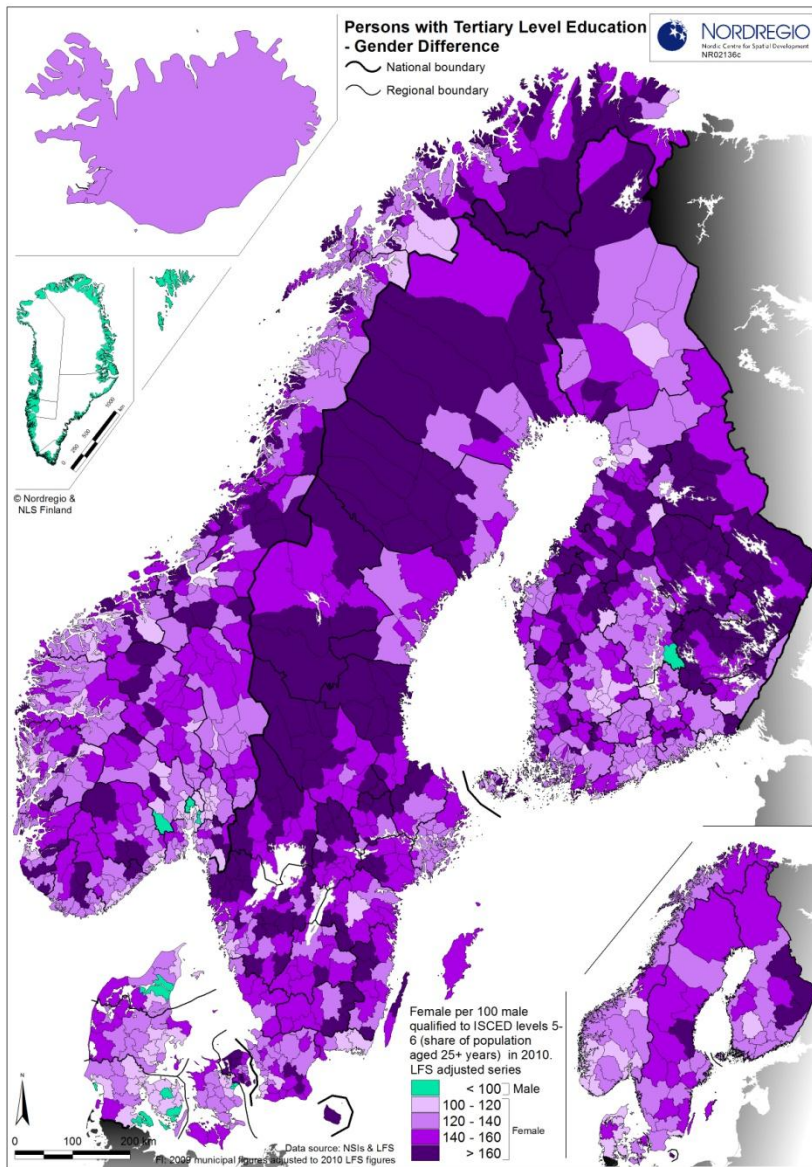
Vi ser bl.a. att andelen 15–24-åringar i relation till andelen 55–64 år är lägre i mindre tätbefolkade områden – något som bl.a. påverkar sysselsättning, serviceutbud och -behov etc. Vi ser också att andelen kvinnor är lägre i dessa områden. Förhållandena samverkar delvis.

24 Män har lägre utbildningsnivå än kvinnor, särskilt markant i mindre tätbefolkade områden

Generellt gäller för hela Sverige att andelen män som har eftergymnasial utbildning är lägre än andelen kvinnor.

Det finns också ett samband mellan områden med mansöverskott och utbildningsnivå. I stort gäller att i områden med mansöverskott är andelen män med eftergymnasial utbildning markant lägre än andelen kvinnor med sådan utbildning (figur 25).

Figur 25 Persons with tertiary level education – Gender differences 2010

Källa: Nordregio.

Det finns flera förklaringar till situationen. Generellt gäller att andelen personer som flyttar från sin födelsekommun ökar med ökad utbildningsnivå. Bland förgymnasialt och gymnasialt utbildade är andelen flyttare lägre för män än för kvinnor. Denna skillnad mellan könen finns inte bland eftergymnasialt utbildade.⁶³

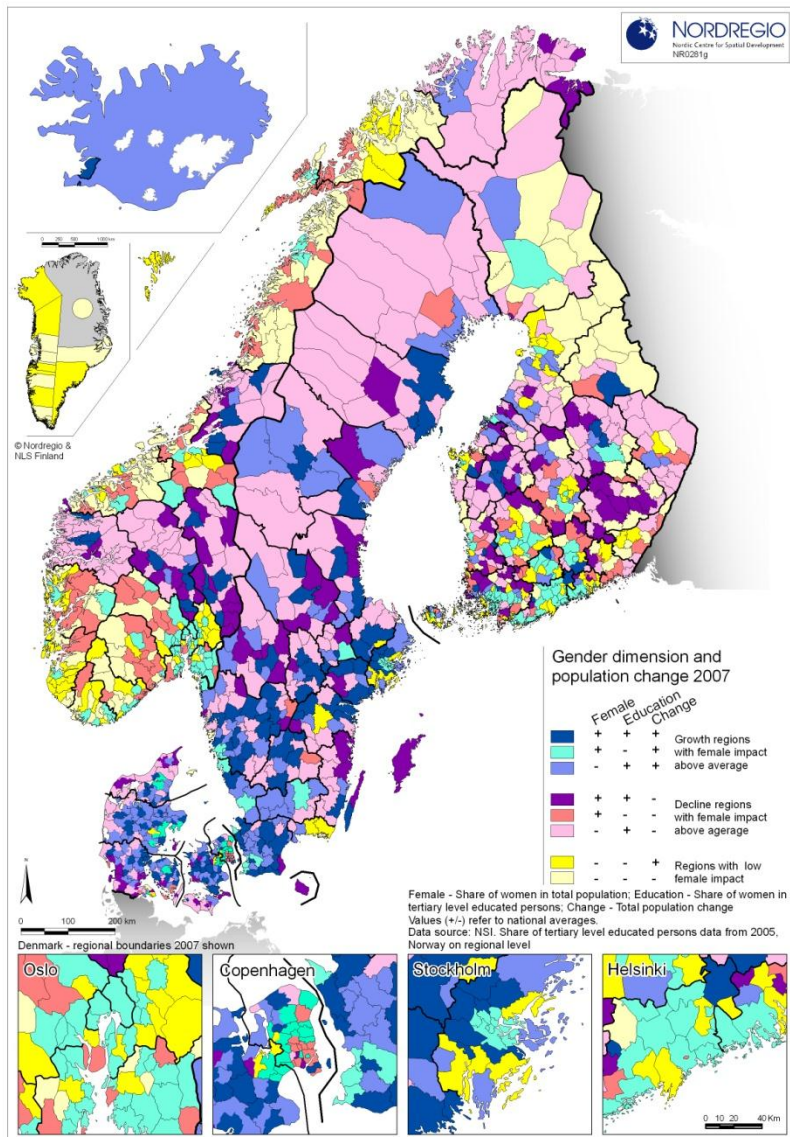
I Norden totalt går det 130 kvinnor med eftergymnasial utbildning på 100 män 2012.⁶⁴

I de tre figurerna nedan (26–28) belyses ytterligare förhållandet kön, befolkningstillväxt, utbildning m.m.

⁶³ SCB 2012b s. 11 och s. 23.

⁶⁴ Nordiska ministerrådet, Nordisk databank.

Figur 26 Gender dimension and population change 2007

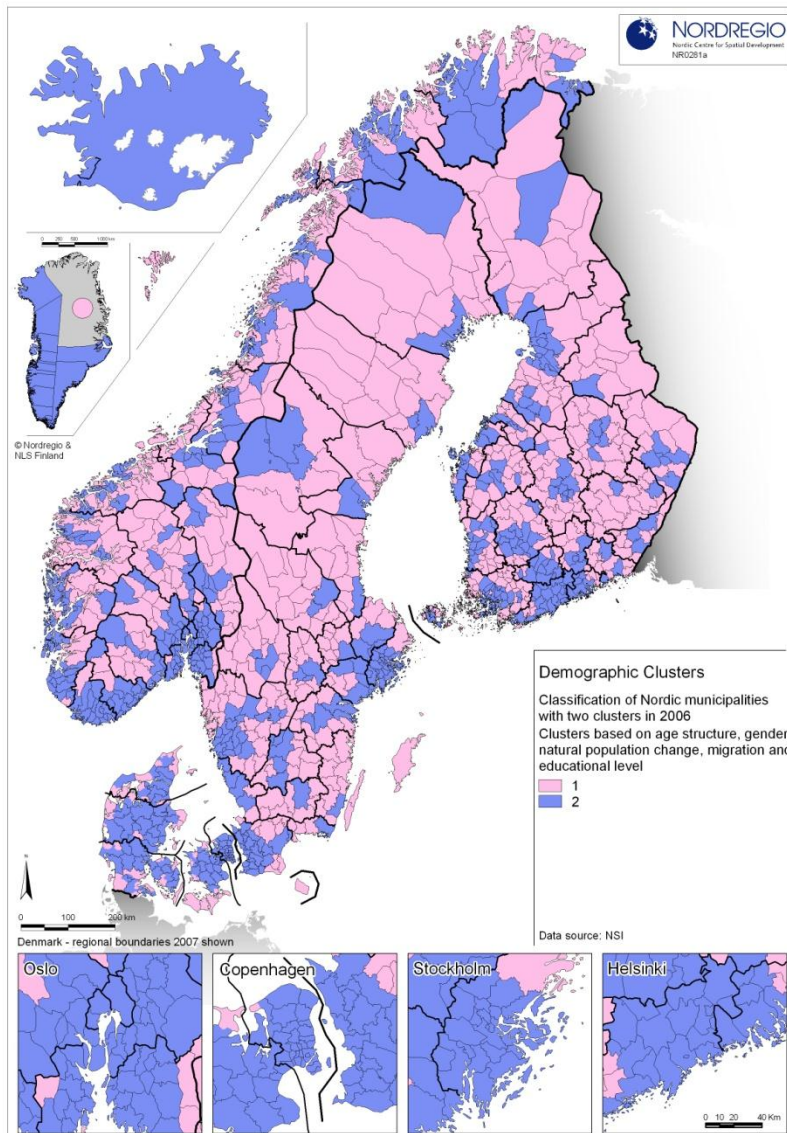
Källa: Nordregio.

Vi ser här bl.a. att områdena med kvinnoöverskott generellt har hög tillväxt.

Nordregio har i kartan figur 27 klassificerat Norden i två kluster; 1 (rosa) som ett rent rural område och 2 (lila) som ett urbant eller urbaniserat område med en markant urban influens. Kluster 1 identifieras genom en hög andel 65-åringar eller äldre, höga dödstal och låga födelsetal i kombination med ett dominant utflyttningsmönster.⁶⁵ Kluster 2 identifieras genom urbana områden med positiv tillväxt genom en kombination av höga födelsetal och positiva inflyttningsmönster. Kommuner i samma verksamhetsfär som de urbana centren är också klassificerade som kluster 2.

⁶⁵ Se även SCB 2012b s. 36 ff.

Figur 27 Två demografiska kluster 2006

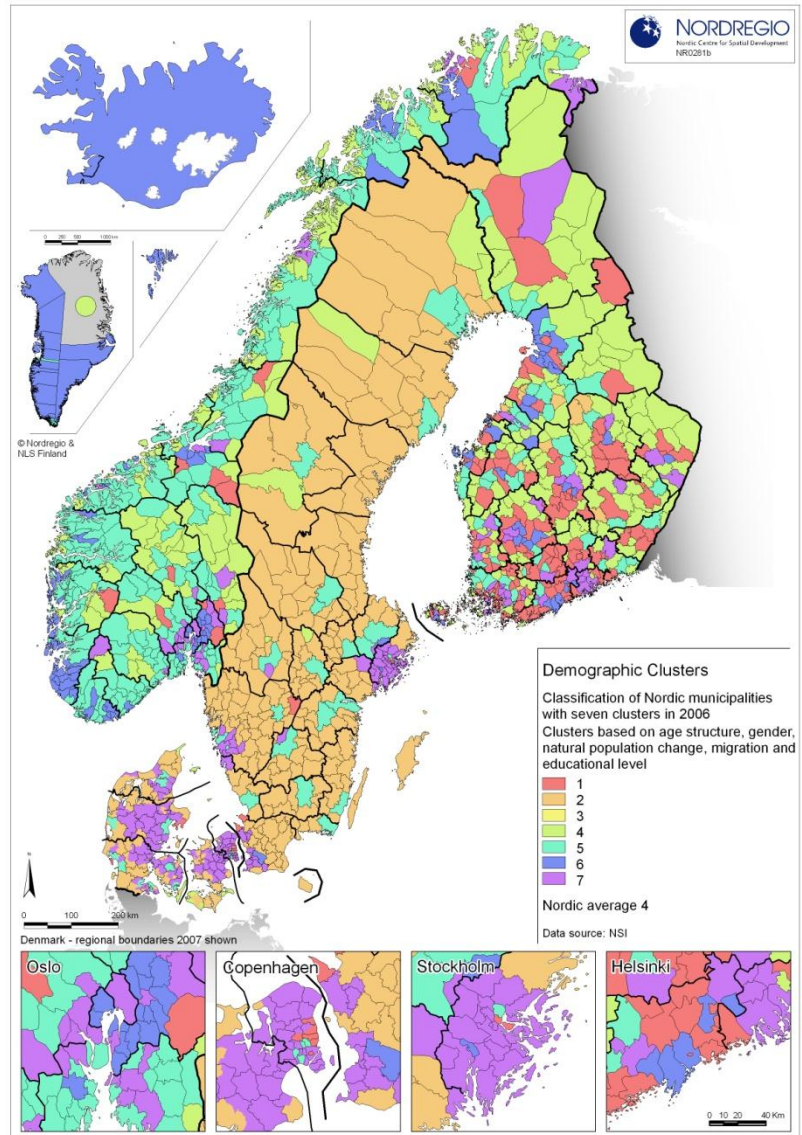

Källa: Nordregio.

Vi ser alltså att den generella bilden av mans- respektive kvinno- dominerade områden återspeglas även i denna karta.

I en annan karta (figur 28) har Nordregio klassificerat Norden i sju kluster baserade på åldersstruktur, kön, naturliga befolkningsförändringar, migration och utbildningsnivå.

Figur 28 Sju demografiska kluster 2006

Källa: Nordregio.

Klustren i denna karta går från röd och gul (mer rural) till blå och lila (mer urbana).

Återigen, vi ser alltså att den generella bilden av ”mans- och kvinnoområden” återspeglas även i denna karta.

25 Jämställdheten bedöms av boende i storstad ha kommit längre jämfört med boende i glesbygd

I en undersökning 2010⁶⁶ ställdes frågan ”Det politiska målet för den svenska jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Anser du att detta mål är uppnått?”. Resultaten baserad på geografi var att fler storstadsbor svarade ja (13 procent) än bland personer i mindre städer (10 procent) eller på mindre orter/glesbygd (8 procent). Här kan man naturligtvis fråga sig om skillnaderna kan förklaras av mindre upplysthet, annan inställning, varierande självkritiskhet, etc.

När det gäller olika län fanns särskilt höga andelar ”ja” i Stockholms (14 procent) och Skåne län. Inget län avvek statistiskt ”åt det andra hållet” (låg andel ”ja”).

Förutom geografiska skillnader är det värt notera den mycket höga andelen som svarade nekande på frågan om jämställdhetsmålet nåtts.

26 Summering och reflektioner

Denna rapport innehåller mycket av fakta och statistik som hämtats från olika källor. Många av uppgifterna är intressanta ur demografisk och geografisk synpunkt. Vissa har därutöver särskild bäring när det gäller jämställdhet och mäns och kvinnors livssituation.

Bland dessa senare vill vi särskilt lyfta fram följande:

- Att skillnaden mellan könen i medellivslängd, 3,6 år kortare för män, minskar och att skillnaden nästan antas ha halverats mellan 2012 och 2060. Medellivslängden har i det närmaste dubblats under de senaste 150 åren. Svenska män lever 2,5 år längre än EU-genomsnittet och svenska kvinnor 0,3 år längre (avsnitt 4).

⁶⁶ TNS/Sifo 2010, undersökning baserad på 1 823 nettointervjuer i åldersgruppen 15 år och äldre.

- Att män har 1 hälsosamt år mer än kvinnor framför sig när de föds. Inget land i EU har högre antal förväntade hälsosamma år för män än Sverige (avsnitt 5).
- Att mäns dödlighet är högre än kvinnors i alla åldersintervall. De, i förhållande till kvinnor, typiskt manliga dödsorsakerna olyckor, självmord och alkoholrelaterade sjukdomar förklarar till stor del detta. Även mäns risktagande har betydelse. Ibland hävdas att detta är männens "kostnad" för manligheten, en kostnad som skulle "matchas" av männens "intäkt" i form av större makt, större ekonomiska resurser, etc. (avsnitt 6).
- Att dödsorsaken självmord är betydligt vanligare bland män än kvinnor. Män svarar för 70 procent av självmorden (avsnitt 7).
- Att män med högre utbildning lever 5 år längre än män med kort utbildning. Vidare att män med eftergymnasial utbildning har betydligt lägre dödlighet än kvinnor med gymnasial utbildning eller grundskoleutbildning (avsnitt 8).
- Att det skiljer 9 levnadsår mellan män beroende på vilken kommun de bor i. I de 5 kommuner där männen lever längst i hela Sverige bland männen har de en inkomst som ligger närmare 45 procent högre än i de 5 kommuner där männen lever kortast. För männen i de 8 kommuner männen lever längst gäller också att deras medellivslängd är högre än i de 8 kommuner där kvinnorna har lägst medellivslängd (avsnitt 9).
- Att när det gäller män och kvinnor som är gifta eller sambo finns ett olik mönster beroende på ålder. Upp till 40 års ålder är männen i mindre grad gifta eller samboende medan motsatsen gäller i högre åldrar. Till följd av den påtagliga skillnaden mellan antalet äldre gifta män och äldre gifta kvinnor är de äldre män som behöver hjälpa sina fruar med olika vårdinsatser i hemmet betydligt färre än de kvinnor som behöver stötta sina män (avsnitt 13 och 14).
- Att mannen är 2,5 år äldre än kvinnan vid deras första gifte och att mannen också är 2,5 år äldre än kvinnan vid första barnets födelse. Effekten av detta kan vara påtaglig för relationen och individens i relationen kommande livsutveckling. Skillnaden kan påverka uttag av föräldraledighet, deltidsarbete, löneutveckling, karriärutveckling, pensionsvillkor, etc. (avsnitt 15).

- Att 1/3-del av barnen upp till 16 år har separerade föräldrar. Risken för separation ökar om barnet har samboende föräldrar, när barnet självt är mellan 1 och 4 år, om barnet är utrikes fött eller har utrikes födda föräldrar, om barnet har lågutbildade föräldrar, om barnet har unga föräldrar och om föräldrarna är arbetslösa (avsnitt 19).
- Att unga män bor kvar i föräldrahemmet i betydligt större utsträckning än unga kvinnor (avsnitt 20).
- Att det i glesbygd råder ett överskott av män och att det, generellt, i dessa områden råder en negativ befolkningsutveckling (avsnitt 21).
- Att män i glesbygd är mer politiskt alienerade än män i stad och storstad. Vidare att män i glesbygd är mindre alienerade än kvinnor i glesbygd. Skillnaderna mellan glesbygd och stad är större än den mellan kön (avsnitt 21).
- Att män stannar kvar i glesbygd i något högre omfattning än kvinnor (avsnitt 22).
- Att i glesbygd, där män dominerar, befolkningen är relativt sett äldre (avsnitt 23).
- Att män i hela Sverige generellt har lägre utbildningsnivå än kvinnor och att denna skillnad är särskilt markant i glesbygd (avsnitt 24).
- Att jämställdheten bedöms av boende i storstad ha kommit längre jämfört med boende i glesbygd (avsnitt 25).

Att antalet män i Sverige år 2016 för första gången sedan befolkningsstatistiken påbörjades 1749 kommer att vara fler än antalet kvinnor torde inte ha någon större betydelse ur jämställdhetssynpunkt utan får mer noteras som historiskt intressant (avsnitt 12).

Referenser

- Ds 2013:8. *Framtidens välfärd och den äldre befolkningen*.
- European Commission (2013a). *The Role of Men in Gender Equality – European strategies & insights*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurostat
- Eurostat (LE). Life expectancy
- Nordiska ministerrådet, Nordisk databank.
- Nordregio.
- OECD (2013). *OECD Factbook 2013: Economic, Environmental and Social Statistics*. Health status, Suicide rate per gender.
- Oskarsson (2011). ”Det (o)jämlika politiska medborgarskapet”. I Politisk alienation vs politisk integration. I *Lycksalighetens ö*, SOM-undersökningen 2010, SOM-rapport nr 52.
- Oskarsson (2013). Specialbearbetning av Oskarsson 2011.
- Persson, Lotta (2010). ”Barnlöshet i siffror”. I *Frivillig barnlöshet*, Kristin Engwall och Helen Petersson (red.).
- Rothstein, Bo (2012). ”The Reproduction of Gender Inequality in Sweden: A Casual Mechanism Approach”. I *Gender, Work and Organisation*. Vol 19 No 3 May 2012.
- Scambor, Christian; Scambor, Elli; Bergmann, Nadja; White, Alan; Raine, Gray (2012): *Study on the Role of Men in Gender Equality*. Background and Discussion Papers for Workshop 3: Involving Men in Gender Equality.
- SCB (2004). *På tal om kvinnor och män 2004*.
- SCB (2008a). *Integration – en beskrivning av läget i Sverige*, Integration: rapport 1.
- SCB (2008b). *På tal om kvinnor och män 2008*.
- SCB (2009a). *Beskrivning av Sveriges befolkning 2008*.
- SCB (2009b). ”Själv mord vanligast bland äldre män”. Pressmeddelande 8 december 2009.
- SCB (2009c). ”Dödsorsaksstatistik”, *Välfärd 4/2009*.
- SCB (2012a). ”Allt fler lever uti hundra år”, nr 2012:78.
- SCB (2012b). *Kvarboende, flyttningar och dödlighet*, Demografiska rapporter 2012:3.
- SCB (2012c). *På tal om kvinnor och män 2012*.

- SCB (2012d). *Sveriges framtida befolkning 2012–2060*. Demografiska rapporter 2012:2.
- SCB (2012e). *Utvärdering av Sveriges status med EU:s hållbarhetsindikatorer 2012*.
- SCB (2012f). *Välfärd 1/2012*.
- SCB (2012g). *Välfärd 4/2012*.
- SCB (2012 h). ”Medellivslängden ökar stadigt”, nr 2012:101.
- SCB (2013a). ”Kvinnors medellivslängd minskade 2012”, nr 2013:57.
- SCB (2013b). ”Massutvandring till Amerika slag mot befolkningen”, nr 2013:56.
- SCB (2013c). ”Medellivslängd – mått med gamla anor”, 9 december 2013.
- SCB (2013d). ”Medelålder vid giftermål 1871–2012”, BE 0101, 2013 M 10.
- SCB (2013e). ”Allt fler äldre i den framtida befolkningen”, nr 2013:100.
- SCB (2013f). *Sveriges framtida befolkning 2013–2060*, BE 18, SM 1301.
- SCB (2013g). ”Vart fjärde par jämnårigt”, nr 2013:68.
- SCB (2013h). ”Fler kvinnor än män ingår samkönade äktenskap”, nr 2013:73.
- SCB (2013i). *Barn, föräldrar och separationer. Utvecklingen under 2000-talet*. Demografiska rapporter 2013:1.
- SCB BS. Befolkningsstatistik
- SCB FGR. Flergenerationsregistret
- SCB HBR. Historiska befolkningsregistret.
- SCB ULF. Undersökning av levnadsförhållanden
- Socialstyrelsen (2011). *Nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder 2011*.
- Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut (2013). *Folkhälsan i Sverige, Årsrapport 2013*.
- Socialstyrelsen. Dödsorsaksstatistik
- Sörensen, William (2013). ”Unge kvinder söges”. I *Momentum* 1/2013.
- TNS/Sifo (2010). Undersökning beställd av Integrations- och jämställdhetsdepartementet.

Trafikanalys (2013). Pressmeddelande 12 april 2013.

Ungdomsstyrelsen (2013a). *Fokus 2013. Unga och jämställdhet*, Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:4.

Ungdomsstyrelsen (2013b). *Ung idag 2013, En beskrivning av ungdomars villkor*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:2.

World Economic Forum (WEF) 2012. *The Global Gender Gap Report 2012*.

www.ki.se